ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20 ДИНАРА 1952

Година XXII — Број 434
Субота, 23 априла 1960 г.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

НЕ! НЕ БАЦАЈ! ТО ЈЕ **ПРВИ** ПУТ ДА ЈЕ НЕКО ОД **НАС** СТЕКАО ОРУЖЈЕ!

НЕ ЗНАМ КО СИ, СТРАНЧЕ! АЛИ, АКО ВОЛИШ СЛОБОДУ... НЕ ОКЛЕВАЈ... ПУЦАЈ **КРОЗ** МЕНЕ!

ОПРОСТИ СЕ ОД ТВОГ ПРИЈАТЕЉА, ПРОФЕСОРЕ! НЕЋЕШ ТО МОЋИ КАД ПОВУЧЕМ ОБАРАЧ!

НЕ ПУЦАЈ! ЕВО МОГ ПИШТОЉА!

НЕ... НЕ! НЕ БАЦАЈ ОРУЖЈЕ!

МАКНИ СЕ, ПРОФЕСОРЕ! САД ЋУ ДА РАСХЛАДИМ ГЛАВУ ТВОГ ПРИЈАТЕЉА!

ДОБРО ЈЕ ПРОФЕСОР ГА ВИШЕ НЕ ЗАКЛАЊА!

САД МОГУ ДА УПОТРЕБИМ РЕВОЛВЕР!

ПАУ!

ЛЕЗИТЕ, ПРОФЕСОРЕ!

У ИСТОМ ТРЕНУТКУ ФЛАШ ЈЕ ЗГРАБИО ОРУЖЈЕ... АЛИ...

ПАУ! КРРРР

ТО ТИ ЈЕ БИО ПОСЛЕДЊИ ТРИК, МОМЧЕ!

АХ! И ДЕВОЈКА ЈЕ ТУ! САД МОГУ ДА ИЗВРШИМ ОБЕ МОКООВЕ ПРЕСУДЕ... ОДЈЕДНОМ!

ПО ЈЕДАН МЕТАК... ЗА СВАКОГ...

МОРА ДА ГА ЈЕ ФЛАШ ПОГОДИО!

ПАУ

ПРОФЕСОРЕ! ДА ЛИ ЈЕ...?

НЕ, ЕЛДА! НИЈЕ МРТАВ! САМО ГА ЈЕ ОШАМУТИО БЛЕСАК ТАНЕТА КАД МУ ЈЕ ПРОШИШАО ПОРЕД ГЛАВЕ!

БРЗО ЕЛДА! МОРАМО ГА ОДВЕСТИ ДО СКРОВИШТА ПРЕ НЕГО ШТО ГА НАЂУ МОКООВЕ УБИЦЕ!

ДОК СУ ФЛАША ИЗВОДИЛИ ИЗ ПАРКА...

ШТА СЕ ДОГОДИЛО С ГРАДОМ? КО ЈЕ МОКО? И ЗАШТО ХОЋЕ ДА ВАС УБИЈЕ?

ПИТАШ КАО ЧОВЕК КОЈИ СЕ ПРОБУДИО ИЗ ДУБОКОГ СНА! КО СИ ТИ, СТРАНЧЕ?

У ПРАВУ СТЕ ПРОФЕСОРЕ! ЗАИСТА, ТЕК ШТО САМ СЕ ПРОБУДИО... ИЗ НЕКЕ ВРСТЕ СНА КОЈИ ЈЕ ПОЧЕО ЈОШ 1960 ГОДИНЕ!

И ЗАВРШИО СЕ 2554? НЕ РАЗУМЕМ

Г 9/60

„СЕЊОР МАЧЕТА”

Недавно је пролазио прашумом недалеко од свог села један Бразилијанац са својом младом женом и три мала детета.

На месту где је стаза нагло завијала, човек једним покретом руке заустави породицу. Ниједну реч није проговорио. Мајка само окупи децу и стеже их уз скуте.

Извукавши из појаса „мачету“ оштрих сечива, отац се тихо прикраде нејасној сенци која је вребала обавијена око једног дебљег дрвета поред саме стазе. Пред њим се налазила огромна змија боа констриктор. Зауставивши се на отстојању човек поче да замахује дугим сјајним сечивом „сењор мачете“ испред стакластих змијиних очију која га је укочено посматрала. Није протекло много времена а она је почела покретима главе и горњег дела тела да прати замахе дугог ножа. Човек је онда брзо подигао руку и свом снагом је опет спустио а глава змије се беспомоћно скотрљала у високу траву испод дрвета. Огромно тело стало је да се опушта са стабла.

Убијање змија је само један од небројених свакодневних задатака које „сењор мачета“ у тропским и суптропским пределима обавља. Он је један од најважнијих човекових помагача у његовој сталној борби са природом.

У тренутку када дечак довољно ојача да подигне мачету, он је добија, а старији га уче како да њоме рукује и користи је за разне послове тако да ускоро она постаје његова десна рука.

Домороци готово трећине земаља у свету имају мачете. У њиховим џеповима се такође увек може наћи комад углачаног камена којим оштре ове своје заиста необичне али корисне сабље.

Чак се и бракови не заснивају све док младенци међу својим стварима немају пар нових оштрих мачета које су прави симбол одржавања куће, живота и успеха нове заједнице.

Овим челичним сечивом сличним краћој сабљи људи обарају бамбусова стабла и палме од којих граде своје домове; оно им служи за клање стоке; помаже им да се пробију кроз непроходне џунгле; неопходно им је такође при берби банана; њиме засецају дрва из којих добијају каучук, секу шећерну трску. Једном речју користе га свуда и на сваком месту.

У кући жене њиме љуште кромпир и разбијају кокосове орахе. За трпезом њиме се сече печење и деле колачи.

Када у посету дођу пријатељи мачета служи за омиљену друштвену игру: сви редом покушавају да њоме погоде одређену мету. А већ следећег јутра мачетом се домаћин вешто, брзо и глатко обрије.

Верује се да се данас у свету производи преко 400 разних врста мачета. Највише се користе у земљама Латинске, Централне и Јужне Америке и у неким деловима Африке и Индије.

Мачете се праве од челичних полуга које се усијавају, кују, кале, хладе, поново кују, потапају у истопљено олово, поливају уљем и врелом водом и пресују између плоча од усијаног ливеног гвожђа. Сваки од ових процеса мора да траје у делић секунде тачно према утврђеном и као драгоцена тајна чуваном правилу.

Могу бити дуге од 25 сантиметара до једног метра. Праве мачете користе се за параде. Већина има оштар врх али их има и са заобљеним крајем.

У Костарики и Порторику сечива морају бити обојена јарко црвено. У Никарагви је њихов врх искривљен на унутрашњу страну. Нека племена у Бразилији праве их са врхом извијеним споља. Радници на плантажама каучука сматрају да су за њихов посао најподесније мачете у облику сабље димискије. Становници Колумбије имају мачете са широким сечивом док њихови суседи дуж обала више воле уже ножеве.

Мачете се не израђују само у земљама где се користе већ би се пре могло рећи у свим земљама света јер важе као одличан извозни артикал.

Прве мачете су почетком прошлог века донели капетани трговачких бродова из Јужне Америке. Пристајући уз густом џунглом обрасле обале и тргујући са урођеницима они су осетили да су им неопходни ови ножеви да би прокрчили пут у унутрашњост земље. Број челичних и металних ножева тада је био у овим крајевима још релативно мали док се данас производи више од 5,000.000 мачета годишње. Неки су тачна копија некадашњих дрвених ножева.

Са развојем производа од синтетичних маса и код њих некада скупа дршка од животињских рогова, све више уступа место исто толико лепој и издржљивој али несразмерно јевтинијој од пластичне масе.

Да би се што више задовољио укус купаца дршке се праве у виду главе слона, петла, орла и у другим разним облицима. Ножеви који се користе за брање разних плодова имају различите шаре и украсе који одговарају годишњем времену или врсти плода који се убире.

Домороци удаљених крајева често пролазе пешице стотине километара кроз најгушћу џунглу да би у примитивној трговачкој радњи купили нову мачету без које живот изгледа просто немогућ.

Иако су неке специјалне врсте мачета врло скупе, обична кошта негде од 600 до 1200 динара. Траје шест до осам месеци и користи се све док од ње не остане услед силног оштрења само четвртина сечива.

У почетку 1934 године Немци су покушали да преплаве Јужну Америку мачетама слабог квалитета са утиснутим жигом чувених и добро познатих фабрика које су стекле репутацију у овим крајевима.

Један претставник познате јужноамеричке фабрике мачета купио је такав немачки нож и отишавши у неко домородачко село ставио га на сто испред себе. Затим је на очиглед целог села извукао своју мачету и једним снажним ударом пресекао немачку напола. Затим је отворио пун сандук плеханих мачета и обратио се окупљеним људима:

— Ако желите овакве мачете не морате да их купујете ја ћу вам их поклонити све.

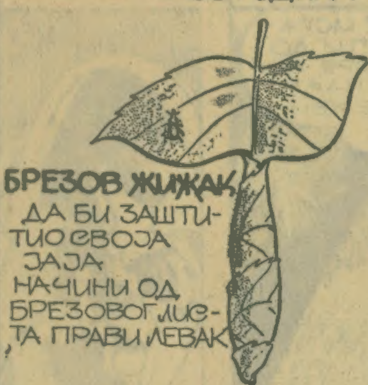
За време Другог светског рата савезници су се много користили мачетама дугим око пола метра.

Када су Јапанци у току рата заузели део Нове Гвинеје домороци су тражили дозволу од савезника да се сами обрачунају са окупатором. Али не ватреним оружјем већ мачетама. Наоружани овим опасним оружјем а вични нечујном кретању џунглом они су онемогућили Јапанцима боравак на острву који су за собом оставили више од 1000 погинулих.

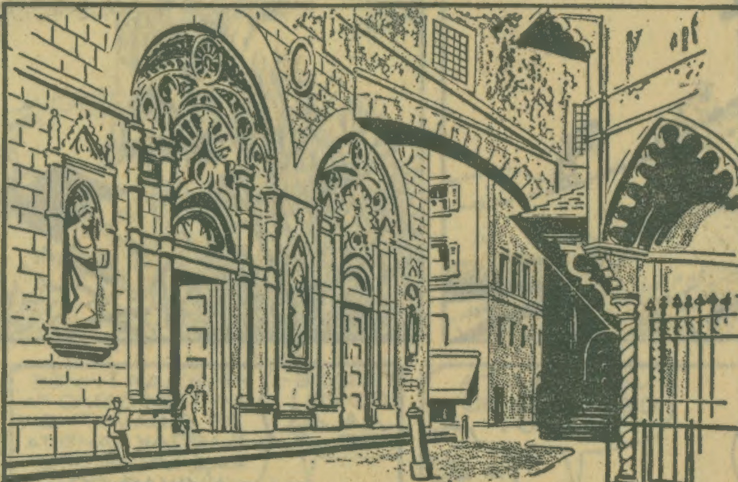
Личне размирице као и међународни конфликти решавају се уз помоћ „сењор мачете“. Али најважнија његова заслуга је у томе што је отворио тропске пределе цивилизацији.

Ripley Веровали или не!

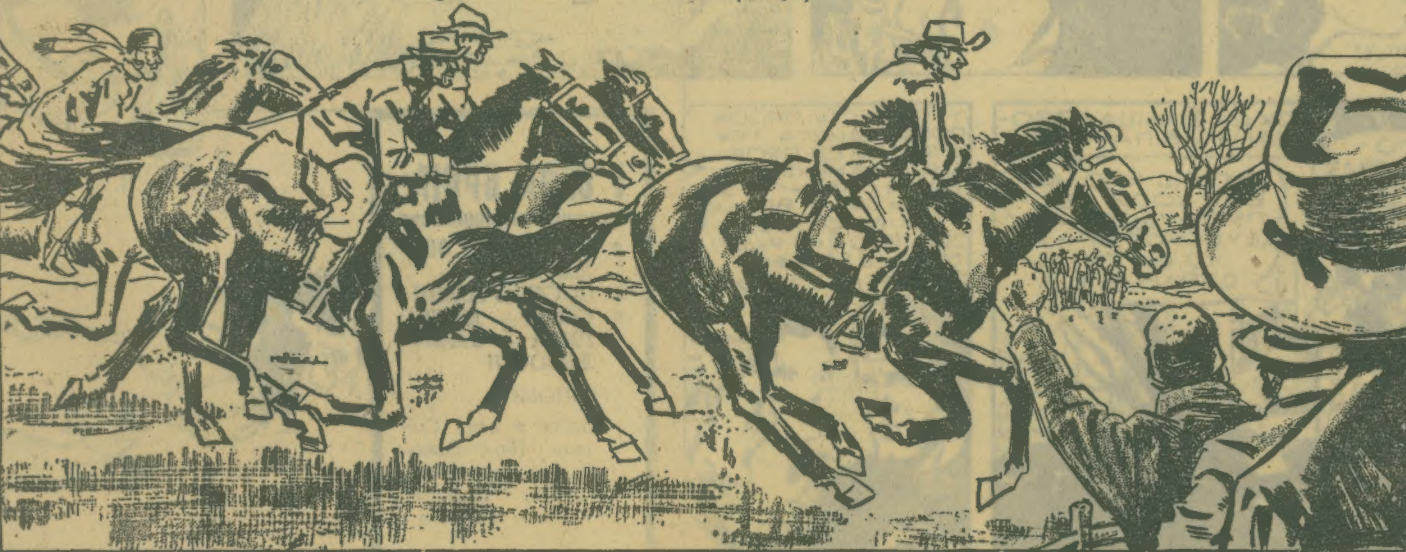

 10-18

Умро модел Петра Пана

Питер Луелин Девис који је као дечак, пре више од пола века, инспирисао Џемса Метју Барија да напише „Петра Пана“, настрадао је недавно у једној саобраћајној несрећи у 68-ој години.

Крајем прошлог века Питер Девис и његова два брата долазили су сваког дана у Кенсингтонски парк да се играју поред „Округле баре“. Генерације и генерације лондонске деце играле су се крај ње и пуштале по њој своје мале чамце од папира. Мада данас мање живописна, „Округла бара“ с љупком статуом Петра Пана има нарочиту чар за најмлађе становнике Лондона.

Крај тог језера Џемс Метју Бари, шетајући се са својим псом, спријатељио се с Питером Девисом и његовом браћом, а преко њих и с њиховим родитељима. Приче којима је Џемс Бари забављао мале Девисове биле су, како каже један Баријев биограф, семе из кога је никла прича о Петру Пану, дечаку који никад није порастао.

Бари је „Петра Пана“ посветио браћи Девис. Кад је комад био први пут изведен, 1904 године, улогу страшног капетана Куке играо је ујак малих Девиса, Џералд ди Морије.

Нашим малим читаоцима Петар Пан мање је познат из Баријеве приче, али га зато сви знају из стрипа и филма Волта Дизнија.

ПАЈА ПАТАК

by Walt Disney

ЈОШ ЈЕДАН ДАН... ЈОШ ЈЕДНА УШТЕЂЕНА СТОТИНАРКА!

КО ШТО САМ УВЕК ГОВОРИО... НЕ ЗАКОПАВАЈ КАПИТАЛ У СИЈАЛИЦЕ!

СИГУРНО! ПОМИСЛИ НА КАМАТУ КОЈА БИ СЕ ИЗГУБИЛА!

Walt Disney

КАКО СУ ПОСТАЛЕ ДОПИСНИЦЕ И ДОПИСНЕ КАРТЕ СА СЛИКАМА?

Предлог да се уместо писама која треба паковати у коверте и лепити их уведу дописнице, потиче од професора аустриске војне академије у Винер Нојштату др Емануела. Пошта је усвојила предлог и употреба дописница је отпочела 1 октобра 1869 године. Новина је одмах радо примљена и већ у току прва три месеца написано је и поштом послато 3 милиона карата. Међународна поштанска унија је Бернским уговором од 1874 године озаконила дописницу као средство општења.

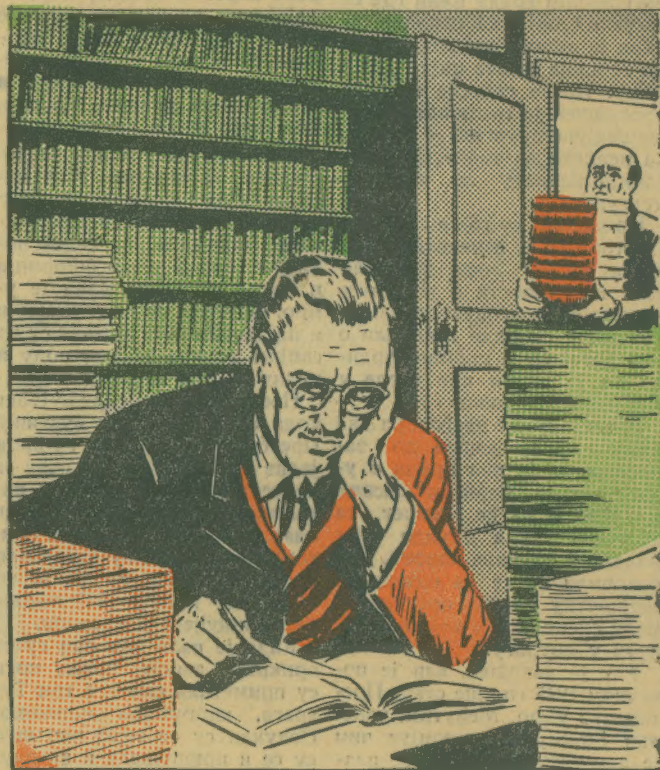
Илустровану дописну карту је измислио Француз Доминик Пјаца који је умро пре 20 година. Мада је његов проналазак претстављао једно од највећих комерцијалних остварења прошлог века он сам није извукао никакве материјалне користи.

Око 1890 године Пјаца је био службеник у Марсеју. Један од његових најбољих другова налазио се у месту Сантијаго дел Естро у Јужној Америци. Често је Пјаца добијао од њега писма пуна чежње и носталгије за домовином, у којима га је молио да му шаље фотографије родног краја, нарочито Марсеја.

Пјаца је прихватио предлог, али су обадвојица убрзо увидели да је овакав начин дописивања врло скуп. Пошто је био предузимљив дух, Пјаци је пало на ум да на обичној дописници наслика панораму Марсеја. И производња је почела. Трошак око тога сносили су сви купци такве слике а не само онај који ју је начинио. Поштарина за илустроване дописнице била је мања него за писма. Тако је Пјаца на фототипији почео да штампа дописнице са сликама старог Марсејског моста, успињаче Нотр Дам у Гарду, дворца Лоншан и друге. Прво издање дописница распродато је за неколико дана августа 1891 године.

Охрабрен успехом Пјаца је проширио своју делатност на Тулузу, Ним, Авињон и Бордо. Париским издавачима није одговарало што један провинциски штампар сам убира плодове своје оригиналне идеје па су користећи се сликама из целе Француске и бољим штампарским средствима почели индустриски да производе илустроване дописнице. Оне су, наравно, биле јевтиније и Пјаца који није заштитио свој производ убрзо је потучен од стране организованије конкуренције.

ЛЕКАР

Да би један лекар савршено пратио стручну медицинску литературу, према статистичким подацима, требало би да прочита дневно 638 научних чланака.

После 15 година

Дијаманти у вредности пола милијарде динара изгубљени у песку. Драгоцености су пронађене по цену људских жртава још пре 15 година али се све доскора о њима ништа није знало.

Средином 1942 године капетан Шесте блиндиране јужноафричке дивизије Ендрјус Преторијус који је имао 26 година рањен је у бици код Ел Аламејна и упућен у једну болницу у Капу на крајњем југу Африке. Ту је срео свог блиског пријатеља Пиета Преторијуса који му и поред истог презимена није био рођак. Пиет је био прекаљени војник али и сјајан ловац на дивље звери.

Да би забавио свог пријатеља стари војник је испричао како је још 1937 године један туристички „Стинсон“ узлетео са аеродрома у Преторији у правцу Ла Хеја. У њему су поред пилота и навигатора била још три путника, два мушкарца и једна шестогодишња девојчица. Авион је носио драгоцени товар дијаманата намењених једној холандској фирми.

После краћег задржавања у нигериском граду Кани где се један од путника искрцао, авион је поново узлетео и отада се више ништа није чуло о њему. После савесне истраге проглашен је несталим и осигуравајуће друштво је морало да исплати дијамантској компанији накнаду за ишчезле драгуље.

Пролазиле су године а Пиет Преторијус је и нехотице приликом сваког лова дознавао нове појединости о несталом авиону са драгоценостима. Урођеници су радо говорили о том догађају и упорно тврдили да је авион пао негде у Либиској Пустињи.

У току дугих разговора два пријатеља су дошла до закључка да је ова прича о удесу авиона „Стинсон“ сасвим могућна и да се ковчег са драгоценостима можда још налази у олупини авиона. Договорили су се да одмах по завршетку рата организују малу експедицију која ће кренути у потрагу.

Рат је завршен, али је почетком 1945 године стари Преторијус умро. Међутим, капетан Ендрјус Преторијус чим је демобилисан сетио се плана и почео да ради на његовом остварењу. Прво је дискретно испитао цео случај са авионом „Стинсон“ и сазнао да се путник који је пратио ковчег са драгуљима звао Херви а да је са њим била његова шестогодишња ћерка Џенифер. Вредност дијаманата је износила преко пола милијарде данашњих динара!

Јула 1945 године кренула је у Либиску Пустињу једна мала експедиција коју су сачињавали Ендрјус Преторијус, један тридесетогодишњи Холанђанин по имену Ијис и двадесетогодишњи Енглез Виктор који је ангажован као механичар.

Ијисовим аутомобилом су три човека жељна богатства прокрстарила целу Африку и стигла до Либиске Пустиње. У селу Лугет где урођеници готово и не знају за беле људе, купили су две камиле. Да би своје планове сачували у тајности нису повели водича са собом. Уз помоћ географске карте и бусоле, и ослањајући се на усмене податке старог Преторијуса три путника су ускоро утонула у један од најнеприступачнијих и најсуровијих крајева Африке. Био је то прави пакао.

Температура у хладу је достизала 50 степени. Али навикнути од младости на афричку жегу три Јужноафриканца су данима ишли. Једне ноћи Виктора је ујела шкорпија и после неколико дана је умро. Другови су га сахранили и наставили пут. Камиле су на својим леђима носиле воду и храну за три недеље.

После 12 дана исцрпљујућег хода кроз зажарену пустињу Преторијус и Ијис су са врха једне литице угледали оазу са педесетак палми, коју су насељавали Туарези. На ивици оазе су приметили авион. Њиховом одушевљењу није било краја: веровали су да је то „Стинсон“ који је 1937 године био принуђен да атерира.

Када је пала ноћ они су се прикрали авиону поред кога су приметили силуете три Туарега, наоружана копљима. Повукли су се тихо као што су се и пришуњали и за идућу ноћ припремили план напада. Овога пута је само један ратник чувао авион. Ијис је пред његове ноге бацио камен. Радознали урођеник се сагао. У истом тренутку бивши официр тенковских јединица бацио се на леђа стражару који није имао времена ни да пусти глас. После неколико тренутака је издахнуо.

Трап, точкови авиона и елиса били су поломљени, али је кабина остала неоштећена и у њој све нетакнуто. Сматрајући авион божанством урођеници га нису ни дотакли. Ковчег са драгуљима није било тешко наћи али је требало доста труда док су га ослободили металних веза. Баш у тренутку кад су завршавали крађу нањушили су их пси и лавежом огласили њихово присуство. За трен ока око мртвог тела стражара и авиона окупило се више десетина наоружаних ратника. На челу се налазио старац, бивши радник на плантажама каучука који је знао неколико француских речи.

Старац је објаснио нападачима да је бела птица доста давно пала с неба. Истог дана покуљала је из песка обилна вода које раније ту готово није било. Палме су нагло почеле да бујају и сваке године давале све богатији род. Туарези су били решени да птицу-бога одбране по цену својих живота. Преторијус им је рекао да немају намеру да однесу птицу, извинио се за убиство ратника и понудио откуп што је у овим крајевима уобичајено. Убрзо је склопљен споразум и два белца су са највећим почастима примљена у шаторе.

Упркос велу који је носила преко лица једна од племенских девојака није могла да сакрије своју белу боју коже. Личила је на Европљанку. Преторијус је помслио да би то могла бити Џенифер која, ако је остала у животу марала јеимати 15 година. Замолио је племенског поглавицу за дозволу да разговара с њом. Мада је у оно време била мала, Џенифер је још памтила неке појединости из детињства и знала покоју енглеску реч. Искусном Преторијусу није било тешко да реконструише драму.

При принудном атерирању „Стинсона“ нико није рањен али су их Туарези одмах напали. У кратком и жестоком окршају путници су из пушака побили неколико ратника а Таурези су заробили шестогодишњу девојчицу док су се посада и путник, бирајући између смрти од туарешких копаља и неизвесности у суровој пустињи, одлучили за ово друго. Без воде и хране кренули су према удаљеној обали Средоземног Мора и ту им се губи траг. Туарези су прихватили девојчицу и одгајили је као своје девојке.

Млади људи из племена су почели пребацивати старом поглавици што се тако миро-љубиво понео према убицама њиховог друга. Однос Туарега према дошљацима бивао је све хладнији и једног дана је тајни племенски ратни савет осудио Преторијуса и Ијиса на смрт. Џенифер је на време упозорила своје сународнике и када су Туарези са копљима напали њихов шатор дочекали су их брзом паљбом својих пушака. Погинула су четири Туарега а Преторијус и Ијис су се дочепали камила и умакли заједно са Џенифер и драгоценим ковчегом. Понели су довољно воде, али нису имали хране па су успут јели дивље урме, месо од корњаче и једне убијене газеле. Седмог дана су изненада наишли на један караван са којим су стигли до Лугета.

Отпутовали су аутомобилом у Тангер, једини град где су се могли склонити без страха да ће бити ухапшени. Преторијус је остао ту са дијамантима а Ијис је повео Џенифер за Марсеј где ју је предао енглеском конзулату с молбом да је репатрира и преда њеној породици.

Ендрјусу Преторијусу није било тешко да нађе купца за дијаманте. Један француски кријумчар понудио му је 470 милиона франака плативих у доларима. Ијис који се већ био вратио сложио се са продајом. Сва тројица су отпутовали у Женеву где је извршена исплата.

Ијис је пребацио свој део новца у Јоханесбург и после извесног времена проведеног у Паризу вратио се у родни крај. Преторијус је био мудрији. Променио је своје име у Џек Смит и отпутовао у Марсеј где је купио јахту да би прокрстарио сва светска мора. Њега је ипак копкало шта је било са лепом Џенифер па је свратио до енглеског конзулата да се распита о њој. Ту је сазнао да су власти узалуд трагале за девојчиним родитељима. Мати јој је умрла када је малој било пет година а отац је страдао у пустињи. Девојка у Енглеској није имала рођака и тако се обрела у једном париском сиротишту.

У Паризу је Ендрјус нашао девојку и претстављајући јој се као њен далеки рођак повео је са собом. Тих дана посетила су га два службеника британске амбасаде и упозорила га да је Ијис, ухапшен у Јоханесбургу ,на саслушању признао да су њих двојица опљачкали драгуље за које је осигуравајућа компанија исплатила велику накнаду. Јужноафричке власти упутиле су француској полицији захтев за екстрадицију Преторијуса. Да не би пао шака полицији он је са Џенифер и са исправама на име Џека Смита одлетео авионом у Тангер.

Ту је купио луксузну вилу, аутомобил и јахту. Када је Џенифер напунила 18 година оженио се њоме. Имали су троје деце. Његов саучесник Ијис осуђен је на пет година затвора, али му се после издржане казне губи траг.

Преторијус је под именом Џек Смит ћутао све до пре неколико недеља. Сматрајући да више нема никакве опасности објавио је истиниту причу о свом великом богатству, која више личи на фантастичан роман него на стварност.

Медицина кроз векове

»ХИПОКРАТ ИНДИЈЕ«

Индус из 6 века наше ере коме би се на очи навукла сива мрена имао је више изгледа на оздрављење од једног Европљанина из 1500 године кога би задесила иста несрећа. Јер, још у 6 веку пре наше ере индиски лекар Сусрата, кога у историји медицине називају „Хипократом Индије“ са успехом је уклањао сиву мрену или катаракт, како се ово обољење ока научно зове. Пре операције Сусрата би опрао руке, отсекао себи браду и мирисним димовима окадио просторију, а затим би веома вешто и успешно отклањао мрену. Он је, такође, оперисао и разне облике зелене мрене (глаукома).

Сусрата је имао много ученика и следбеника које је научио својој вештини. Један персиски лекар, који је извесно време провео у Индији, пренео је ово знање на Средњи Исток око 500 година пре наше ере, а Арабљани су га примили један век касније кад су заузели Персију. У Европи, међутим, офталмологија — грана медицине која се бави болестима ока — није све до 16 века изишла из пелена, заправо она је била и дуго још остала у рукама надрилекара и шарлатана.

Нека врста „мале ренесансе“ у офталмологији догодила се кад је немачки хирург Георг Бартиш објавио први спис о нези очију и лечењу неких очних обољења. Међутим, његов спис, објављен 1583 године садржи једну велику заблуду. Наиме, Бартиш енергично одбацује наочари као потпуно непотребне: „Човек, — каже он — има два ока и нису му потребна четири“.

Бартишева књига објављена је у време кад је офталмологија била готово потпуно у рукама путујућих надрилекара и „чупача зуба“. За безначајну своту те варалице вршиле су уклањање мрене на пијацама и трговима.

На окупљене гледаоце та бесплатна „претстава“ остављала је снажан утисак јер је „чудесна“ операција била готово безболна и протицала је без крви, док би човек чији је био вид замрачен, тренутно прогледао. Међутим, компликације би редовно наступале после кратког времена и болесник би потпуно ослепео, али тада од „чаробњака“ већ не би било ни трага ни гласа.

Бартиш је озлојеђено устао против тих путујућих „уништавача очију“ и „мајстора за слепило“. Као дворски очни лекар изборног кнеза Аугуста Саксонског, Бартиш је стекао велико искуство. Од Везалијуса и његових следбеника научио је све што су они открили о анатомији ока. На основу стеченог искуства, он је написао практичан водич за очне лекаре с детаљним анатомским цртежима и описима ока и мозга. У том свом водичу он даје детаљну класификацију мрена: сиве, плаве, жуте и зелене. Да би исправио очне мане као например, страбизам (очи окренуте према носу), Бартиш је израдио нарочите маске. За уклањање мрене он је препоручивао тврду, оштру сребрну иглу, а од лекара захтевао потпуно уздржавање од свих уживања два до три дана пре операције „да би имао сигурну руку и најсвежији дух“.

Упркос многих здравих схватања, Бартиш је остао спутан многим празноверицама. Он је веровао да амајлије могу да спрече ђавола који покушава да омете лекара у његовом раду, да операција ока не може да се изведе на жени јер „женски животни сок“ чини ту операцију опасном. Ипак, његова књига била је први корак према рационалној офталмологији.

Како Плиније тврди, Нерон је посматрао гладијаторске игре кроз углачани смарагд, уствари неку врсту лорњона. Али, све до 13 века људи нису знали како да помогну себи кад би вид почео да их издаје. Тада је Роџер Бекон препоручио старима да за читање употребљавају сочива. Један век касније биле су пронађене наочари које су нарочито почеле да се употребљавају у доба Ренесансе кад се нагло повећао број штампаних књига. Венеција и Јужна Немачка снабдевале су наочарима читаву Европу. Продавање наочара постало је уносан посао, али њих није одређивао лекар, већ су их купци бирали сами: пробали су их по десетак док не би нашли оне које им, како се њима чинило, најбоље одговарају.

Леиф Ериксон

Верује се да је Америку уствари открио 1000-те године храбри Скандинавац Леиф Ериксон. Са својом посадом он је на маленим викиншким бродовима отишао најдаље на запад и том приликом пронашао земљу коју је назвао „Винова земља“ због тога што је наишао на много винове лозе. Историчари верују да је то била Америка.

ДИМА, ИГО И ЕНГЛЕСКА ЕТИКЕЦИЈА

Једног дана, — причао је једном Александар Дима — Виктор Иго и ја вечерали смо код херцога Деказа. Међу гостима налазили су се лорд и леди Палмерстон. Око десет часова прешли смо у салон где је била послужена кафа. Виктор Иго и ја седели смо један поред другог у наслоњачама, између којих је било нешто мало размака. Пошто су лорд и леди Палместрон стигли на обед с малим закашњењем, није било времена да нам их претставе пре вечере, а кад је обед био завршен наш домаћин био је потпуно заборавио да нас упозна. Према енглеском обичају брачни пар нам због тога није могао упутити ни једну реч. У салону ми је пришао млади херцог Деказ.

— Драги Дима, — упитао ме је — лорд Палместрон пита да ли се између Вас и Игоа може наћи место за једну столицу.

— Наравно, — одговорио сам.

Донели су једну столицу и поставили између моје и Игоове наслоњаче. Тада је устао лорд Палмерстон, пружио руку леди Палместрон довео је до нас и помогао јој да седне на столицу.

— Миледи, погледајте на часовник, — рече јој тада.

Она је то учинила.

— Колико је часова? — запитао је лорд.

— Десет часова и тридесет и пет минута, — одговори она.

— Запамтите, миледи, да сте управо сад доживели један историски тренутак. Седели сте између господина Диме и господина Игоа, а то је част какву вероватно никад више у животу нећете имати.

Рекавши то, Палмерстон је поново понудио руку својој жени и одвео је на њено старо место не обративши се нама двојици ни једном једином речи, јер ми њему — нисмо били претстављени!

Кореспонденција

Према новим статистичким подацима поштанске карте претстављају само 5% од 60.000,000.000 разних начина оптштења преко пошта САД.

МУЗЕЈ ОБУЋЕ У ПИРМАСАНСУ

Град Пирмасанс у Палатинату у Немачкој има неколико фабрика обуће, техничку обућарску школу и ужива светски углед по изради ципела, али нарочиту занимљивост претставља његов оригиналан музеј обуће. У почетку у њему је било свега 60 пари разноврсне обуће, али пошто се колекција стално употпуњава посетиоци данас могу да виде и свих 600 пари. Осим обуће израђене у Пирмасансу, ту има и специјално брижљиво израђених ципела у техничким школама других градова које су их као поклоне дале музеју а такође и из иностранства. Чак и становници Пирмасанса који би отишли у друге земље старали су се о музеју и слали интересантне примерке.

Напредак музеја је толики да се данас додељује кредит за набавку појединих необичних модела који се појаве на тржишту или јавној распродаји. Тако је набављен и један пар јахачких ципела још из Тридесетогодишњег рата, од којих је свака тешка по 7,5 килограма.

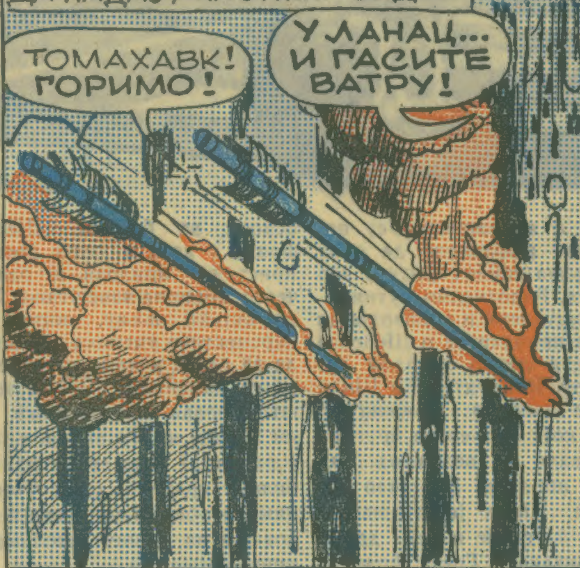
Ученик једне техничке школе у Бурми начинио је пар кнежевских ципела оивичених сребром и шљокицама, какве су се носиле у Јужној Индији. У музеју има обуће потпуно једнаке за леву и десну ногу док је на извесним моделима нарочито формиран део за палац. Ту је и разна јапанска обућа црне боје, коју су носили само свештеници шинтоисти, као и богато украшене ципеле немачких царева. Ескимска обућа оивичена је небеско плавим перлама на тамној основи, а мале јапанске ципеле имају дрвени ђон и високе потпетице. Индијанске мокасине из Делавара, једне од америчких савезних држава, стоје поред ципела за штуле из Дамаска, мексиканске обуће са маншетама и дамских ципела са дворова из 17 века.

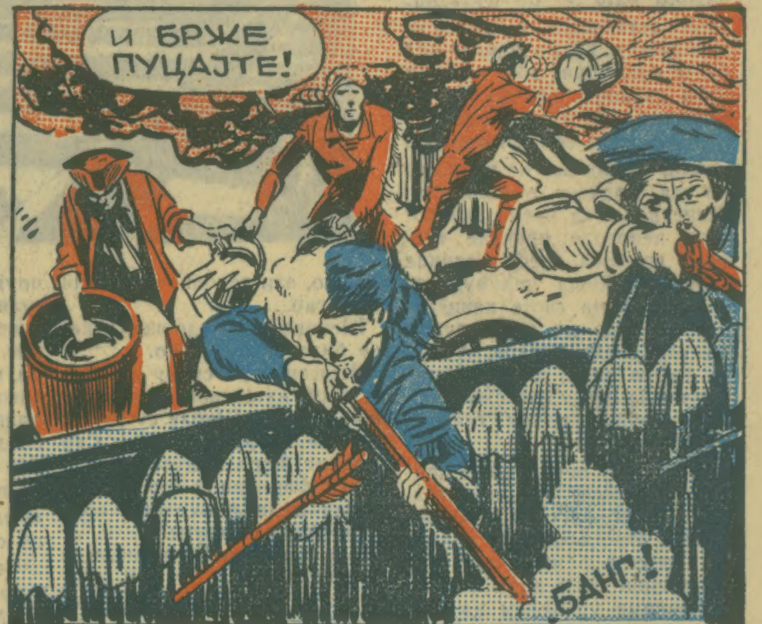
У музеју су и ципеле награђене на Нирнбершком сајму 1885 године, израђене у фабрици која и данас делимично постоји и производи дубоке ципеле на закопчавање дугметима. Могу се видети и ципеле прављене за време тешких дана рата када се употребљавало само дрво, јута од џакова и аутомобилска гума. Али ту су и прави модели прављени у наше време који су морали да прођу кроз 150 различитих фаза да би изашли беспрекорни.

НАПАСТ

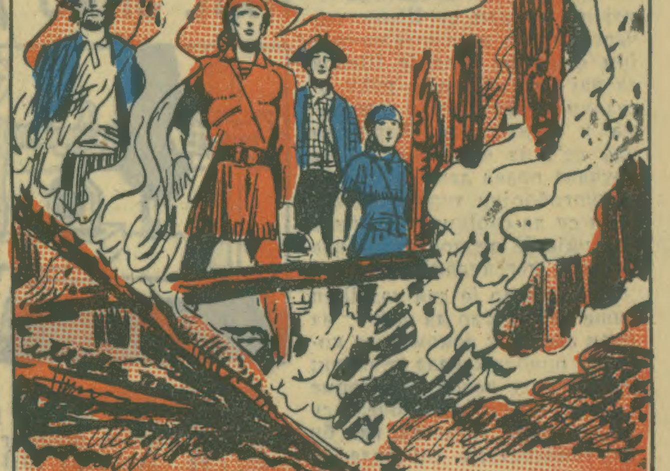
Кенгур је симбол Аустралије: налазе се на новцу и грбовима. Али у животу он задаје највећи страх сточарима. Угрожава опстанак домаће стоке које има око 150 милиона грла. Али кенгура је много више. Ако се притом узме да један кенгур поједе седам пута више траве него један во, која је у Аустралији најскупоценија биљка, онда је разумљиво што су се одгајивачи досад већ неколико пута обраћали влади с молбом да их некако ослободи те напасти. Пошто влада није знала како да им помогне, обратила се научницима за савет.

ТОМАХАВК

ТАКО ЈЕ ПРИЧА О ШЕПУ ПОСТАЛА ПРИЧА БЕЗ КРАЈА

Форд Бентон је живописни прерисжи градић од 2.000 становника на стрмом предгорју изнад вијугаве реке Мисисипи, у америчкој савезној држави Монтани. Једног августовског дана 1936 године стигла су на теретну станицу мртвачка кола с телом неког пастира. За колима није било никог; само један велики, чупави пас испраћао је преминулог овчара. Кад је ковчег био унесен у вагон, пас је стао да завија покушавајући да ускочи у вагон.

Воз је дахћући отишао даље, а пас је остао гледајући за њим. Затим је легао крај шина. Те ноћи завукао се испод дрвене платформе теретне станице да чека господарев повратак. Велики овчарски пас чекао је ту пет и по година!

Била киша или сунце, пас се четири пута дневно извлачио испод платформе и сачекивао сва четири воза која пролазе кроз Форд Бентон. Загледао би путнике који стигну, њушио све теретне вагоне и жалосним погледом пратио воз све док не ишчезне иза окуке.

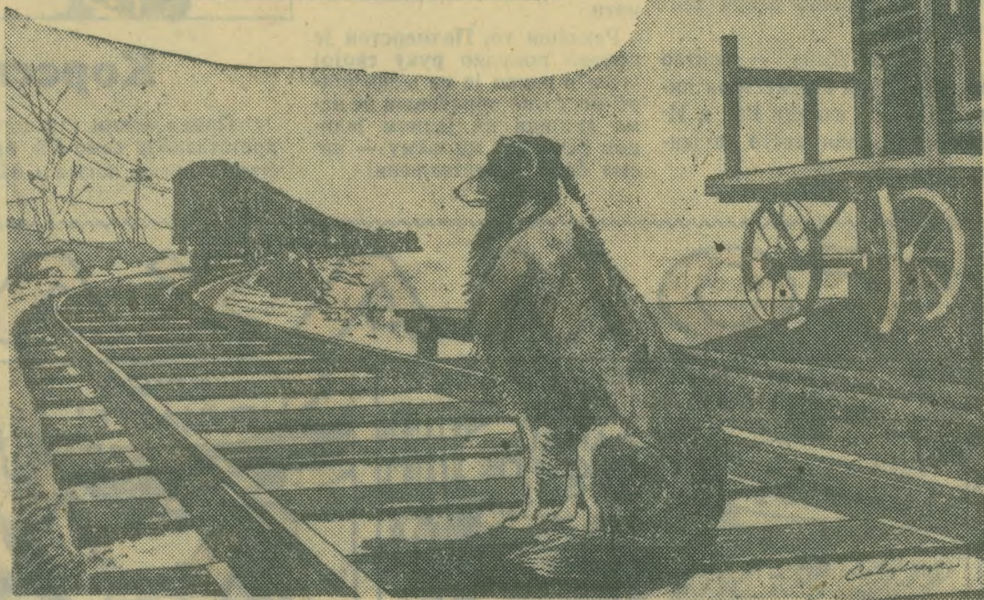
Ускоро су станични службеници открили да се пас одазива на име Шеп. Али, Шеп није показивао никакве склоности да одговори на њихове изразе наклоности. Држао се по страни као да се бојао да би га неко могао омести у чекању. Тек пошто би се смрачило прилазио је посуди с храном коју су му железничари остављали у његовом склоништу. Касно у ноћ, кад би и последњи воз прошао кроз станицу, отрчао би до реке удаљене више од једног километра да тамо угаси жеђ.

Али, чак ни пси не могу вечно да подносе усамљеност. Једне ноћи, за време страховите непогоде праћене треском громова, шеф станице нашао је Шепа шћућуреног пред вратима своје канцеларије. Пошло му је за руком да пса уведе унутра. А кад је дошла зима, шеф станице уредио је Шепу постељу у топлој собици поред главног магацина.

Месеци су протицали а прича о Шеповој „мртвој стражи" раширила се по читавој земљи. Многи листови донели су чланке о њему, а шеф станице више није знао шта ће с писмима упућеним на Шепову адресу, док је новчане пошиљке враћао дародавцима. Једна љубитељка паса из Енглеске послала је чак једном колач умешен од брашна, измлевених костију и сала. Овчари из многих крајева Америке нудили су Шепу, овчарском псу, уточиште на својим фармама. Кад је Шепов случај био објављен међу осталим невероватним истинама у Риплијевом „Веровали или не", на Форд Бентон се сручила права лавина писама, а многобројни туристи долазили су да својим очима виде пса чија је верност већ била постала легендарна.

Али, дошао је дан кад Шеп више није могао да истрчи на први звиждук локомотиве која се приближавала станици; извлачио се испод платформе полако. Вид и слух почели су да му слабе. Понекад, кад би се температура спустила испод нуле а његове се ноге укочиле од хладноће, Шеп би једва дошепао до колосека.

Такав је дан био и 12 јануар 1942 године. Шеп је, храмљући, кренуо да сачека воз. Стајао је између шина, чекајући као и обично. Присутни су мислили да ће Шеп, као увек дотад, отскочити кад се воз приближи. Он је то и учинио, али неколико секунди прекасно...

Шепово дугогодишње чекање било је завршено.

Железничари су му ископали гроб на једном узвишењу изнад депоа. Школе су за тај дан биле распуштене. Сви грађани Форд Бентона, као и многи фармери и сточари из ближе и даље околине, присуствовали су погребу.

Али, прича о Шепу није се ту завршила.

После погреба грађани Форд Бентона подигли су Шепу камени споменик на најистакнутијем брежуљку поред пруге, а железничари су поставили рефлектор да ноћу осветљава камену фигуру верног пса. Радозналим путницима, кондуктери и спроводници возова причали су о Шеповој оданости давно умрлом господару. Кондуктер Ед Шилд чак је написао књижицу о Шепу коју су његови другови продавали по возовима. Кад се од продаје сакупило 200 долара, Шилд је отишао у школу за глуве и неме државе Монтана у Грејт Фолсу и сав новац предао деци као „поклон од Шепа". То је била основа за будући „Шепов фонд" у који и данас стално пристижу прилози и разна, често замашна завештања. Захваљујући њему, живот и перспективе ученика ове школе за глуве и неме из темеља су се изменили. Поред тога што управа школе може да им пружи многа задовољства и разоноде који су им раније били ускраћени, свим ученицима је обезбеђено даље школовање на вишим школама и универзитетима.

Тако је прича о Шепу постала прича без краја.

НИЈЕ ЗНАО ДА ЈЕ „МРТАВ"

Запрепашћење Роџера Шарла Поарјеа, рођеног 28 децембра 1911 године у малом француском месту Орсеју није било мало кад је на гробљу у Каену пронашао гроб са крстом на коме је стајало његово име и презиме. Одјурио је као без душе у матични уред где је сазнао да је избрисан из списка живих, да је умро и сахрањен ту пре готово годину дана. Када је службеницима показао своје исправе поверовали су да је он какав варалица.

Упутили су га у болницу где је лечен пред своју „смрт". Сада је био ред на болничаре и лекаре да се запрепасте кад су га видели, јер је он био слика и прилика покојника који је носио његово име и презиме и родио се истог дана, у исти час и у истом месту где и он.

Шта се уствари догодило?

У болници у Каену је одиста пре нешто мање од годину дана лежао један човек чије су исправе гласиле на име Роџера Шарла Поарјеа рођеног 28 децембра 1911 године у Орсеју. Отпуштен је из болнице као неизлечив случај а његов леш је после неколико дана нађен у реци која протиче крај Каена. Болничари су утврдили да је то Роџер Поарје.

Овај необичан случај постао је свима јасан када је прави Роџер Поарје објаснио да је 1955 године у Каену изгубио своје исправе и затим напустио град и отишао да живи у Сен .е Оаз. Идентитет болесника није утврђен али се он, када је нашао Роџерове исправе, послужио њима. Тако је у каенској болници искористио његову полису за социјално осигурање и на више места узимао новац у његово име. Све ове малверзације олакшавала је невероватна случајност што је личио на човека чије је исправе нашао.

ЛЕКОВИ И ЊИХОВИ „КУМОВИ"

У старом веку био је обичај да се лековима, односно лековитим травама, дају имена богова и хероја. Тако је хајдучка трава, коју су употребљавали против крварења, називана „ахилеум", према имену Хироновог ученика Ахила који је њоме исцелио Телефусу рану. Биљка зечји мак или гороцвет називана је „адонис верналис" по имену лепог ловца Адониса на кога је љубоморни бог Арес пустио дивљег вепра да га у лову раскине, па је из његове крви постао пламеноцрвени цвет. Мандрагору или алрауну, биљку којој су приписивана многа чудотворна својства, Грци су називали Прометејевом травом јер су веровали да је изникла из комадића Прометејеве јетре који су испали из орловог кљуна док је раскидао јунака окованог за стену.

За веронал се прича да је његов проналазач у италијанском граду Верони чуо да су опити са овим леком успешно завршени. У одушевљењу он је пронађеном леку дао име „веронал". И за име барбитурне киселине и лекова познатих под заједничким именом барбитурати, такође је везана једна прича. Наиме, проналазач барбитурне киселине гајио је у то време нежна осећања према некој девојци која се звала Барбара.

Лек „вигантол" добио је име према шпанском граду Вигу где је пронађен, „риванол" према месту Риви на језеру Гарда, а „понтрезин" према познатој швајцарској ваздушној бањи Понтрезини.

Обичај да се новим лековима дају имена која ће сачувати успомену на родно место или вољену особу данас се већ изгубио и лекови добијају ознаке које су комбинација слова и бројева, као например ЗК 37.

*

Пиши па бриши

Клод Дебиси, француски композитор био је врло савестан. Своја дела је писао и преписивао по сто пута. Одмах по извођењу једне његове опере која је доживела успех, тадашњи директор Метрополитен опере Ђулио Гати, дошао је у Париз да од композитора сазна када ће бити завршена његова следећа опера.

— Још нисам почео ни да је скицирам! — рекао је Дебиси.

— А могу ли ипак, да је очекујем после два-три месеца? — запита Гати.

Згранут, Дебиси скочи:

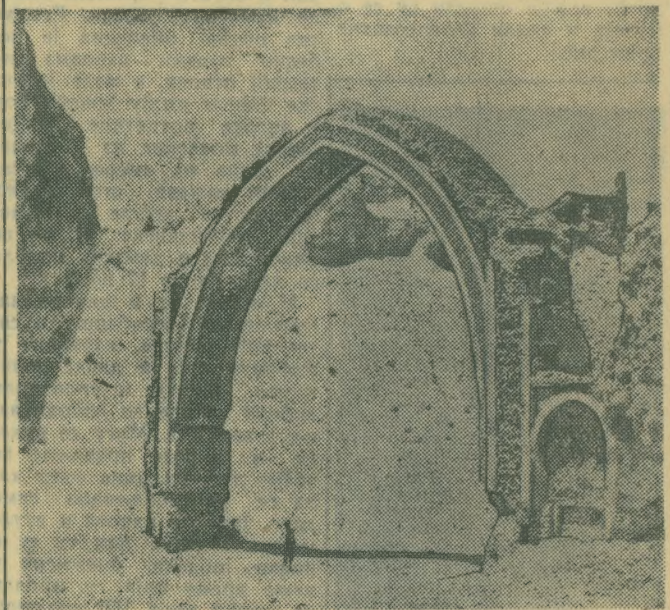
— Два до три месеца! То време ми је потребно за свега два акорда.

*

НАИШЛО НА ОДЈЕК

Зашто су саобраћајне несреће на улицама француских градова у првим поподневним часовима бројније но у друго доба дана? Доктор Андре Субиран, лекар-дијететичар, сматра да је томе крив оскудан доручак. Кад се ујутру попије само шољица црне кафе и у најбољем случају поједе уз то једна кифла, онда се у 12.30 осећа толика глад да ручак често траје читав сат и по, за које време се прогута двапут више калорија него што је потребно. А са пуним желуцем, повећаним крвним притиском и преоптерећеном јетром возач за воланом није сигуран. Због тога др Субиран препоручује Французима да узимају мало обимнији доручак — бар једно ровито јаје и комад хлеба с маслом — а да им обед у подне буде скромнији. У интересу јавног саобраћаја — треба уравнотежити исхрану! Његова кампања наишла је на одјек у јавности.

*

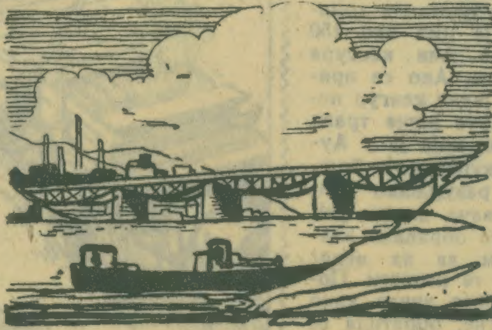
ОСТАЦИ

Остаци ове величанствене свечане капије у Калех Бисту, у југозападном Авганистану, потсећају на изванредна достигнућа архитектуре за време Кушан краљева, између I и VII века наше ере.

КАКО СУ ПОСТАЛА ИМЕНА

Град на стрмој, високој црвеној обали

На месту где сибирска железничка пруга прелази преко реке Јенисеја лежи велики индустриски град КРАСНОЈАРСК, основан 1628 године. Постао је центар губерније 1823 године, а сада је седиште истоимене области. Град има око 350.000 становника, фабрике рударске опреме, пољопривредних машина, хартије, обуће и другог. Име града потиче од руских речи: „Краснији јар" што значи „Црвена стрма висока обала".

Царство бога подземља

Највећи град на југоисточној обали Индије МАДРАС са преко 2 милиона становника претставља један од најважнијих индустриских, трговачких и културних центара ове земље. Назив града потиче од санскритског Mandaraschga што значи — царство. Манде или јаме је по индиској митологији бог подземног царства.

ЖИВОТ У ПРВИМ ушореним селима

Ушорена села, оваква каква су углавном и у већини код нас данас, нису постојала одувек. Чак и у оним нашим крајевима који су некада били под аустроугарском управом, ушорена села су највећим делом новијег порекла. Иако је по наређењу војних крајишких власти (Војна крајина је почела да се уређује одмах после Карловачког мира, 1669 године, који је склопљен између Аустрије и Турске, а трајала је до 1873 године), свако село морало да буде ушорено, куће ипак нису биле тако близу једна друге као данас. „Плацеви" су били веома широки. Куће се нису зидале на међи до суседа, него на средини „плаца", па је двориште остајало са обе стране, и пред кућом и за њом, и имало чак и две капије. На кухињи („кући") била су двоја врата: и са предње и са задње стране.

У Срему и Славонији највише су у то време прављене брвнаре, доцније су подизане куће од ћерпича, ређе од цигле, а при крају деветнаестог века и од набоја, тј. од набијене земље. Прве куће биле су покривене сламом, трском, храстовом шиндром, а тек касније црепом. Собе су биле непатосане, прозори мали, тек колико да се промоли глава. Било је кућа и са једним прозором са улице, а једним „ребраним" из дворишта. Сиромашније куће биле су са једним одељењем, а касније, по наређењу власти, са два — кухињом и собом, а затим и са три — кухињом у средини, предњом већом и задњом мањом собом. Затим се додавао и трем дуж куће. Касније су богатије и бројније задруге градиле куће на „фронт", са два и три одељења до улице.

Где је била већа задруга, прављени су и вајати, затим и друге помоћне зграде. Уз коњску шталу обично је био подигнут и „штагаљ": повећа просторија, без таванице, у коју се смештало сено.

У првим кућама, које су имале само једно одељење, одвијао се целокупан унутрашњи живот у њему: ту се кувало, седело и спавало. И кад су се касније почеле дозиђивати собе, ово одељење, где је било огњиште, називало се „кућа" све до најновијих времена. Огњиште је најпре било на средини „куће", а када су дозидане и собе — оно је помакнуто уза зид, одакле се ложила пећ за собу. Над огњиштем, на попречној греди, висио је велики ланац — вериге, о чију се куку вешао котао над ватром. Могао се подизати и спуштати, према потреби. Уз ватру је био и гвоздени „коњић", преко кога су се стављала дрва да боље горе. Ту је био и троножни „сацак" на који се метала тучана „кастрола", у којој се кувало, затим тигањ у коме се пржило и пекло. Уза зид, на банку, стајала је и „црепња" под којом су се на огњишту пекли колачи; погача, проја, па и мањи хлеб. Уз ватру је морао бити и „ватраљ" По зидовима је висило посуђе, највише округле бакарне тепсије.

Вода се држала у дрвеним судовима, чабрици и шкафу, затим у глиненим — коршову (тестији) и ћупу. Уз чабрицу и шкаф стајао је или врг од тикве или бакарна ћаса са дршком, којима се захватала вода. Нека домаћинства имала су и дрвену чашу са дршком, као пехар, која се звала бутуња, и њоме су укућани захватали и из ње пили воду.

Седамдесетих година прошлог века почеле су се набављати петролејске лампе. То је за народ била велика новост, олакшица и напредак. Дотле се гореο жижак и лојане свеће. Тада је у Срему одмах настала и песма:

„Гори лампа, нема цилиндера,
Сад мој дика у мраку вечера".

И намештај у собама био је првобитно врло оскудан и једноставан. Уз зидове би се ударала четири дирека, преко њих стављале гредице и даске, а на њих слама — то је био кревет. Исто тако био је непокретан сто и уз њега клупе. Касније су сељаци сами тесали и правили намештај од тврдог дрвета, које је расло у њиховим шумама. Кад је почео да се набавља „куповни" намештај, овај стари, гломазни и тешки, добио је место по вајатима, тремовима и шталама.

Ормана такође није било, него је свака жена имала свој сандук, нека и два. Сандук је споља био ишаран разним бојама, а често и резбаријама. Касније су куповани ниски ормани са три фиоке, а тек почетком двадесетог века и ормани, као и данас, — „шифоњери".

У свакој кући била је и синија, за којом се лети обедовало напољу. У многим кућама налазиле су се и мале синије за којима су јела деца.

У предњој соби, где се зими живело, прављена је земљана пећ, фуруна, и то у десном углу код врата: од блата жуте иловаче. Пећ је имала на врху капу, а до зида равнину где се обично сушило бундевско семење и друго. Око пећи, са две стране, налазио се поширок банак, а иза ње запећак, где је могло да спава дете. Изнад пећи, — а окачене о таванске греде, — биле су постављене мотке преко којих су се зими сушили мокри обојци, пелене и рубље.

У креветима су биле сламњаче, а у богатијих кућа и „дуње" („перјанице"). Укућани су се покривали ћебадима, крпарама, „дуњама", а тек касније јорганима.

Лети се спавало напољу, обично у трему. У свима кућама подови су остајали гола земља, често под креветима окречена.

Овакав начин живота данас је већ сасвим редак. Нов начин живота, већ почетком овог века, извршио је велике измене и у подизању кућа и у намештају, као и у целокупном животу на селу.

НОЈ И АПАРАТ ЗА ОТКРИВАЊЕ МИНА

У зоолошком врту у енглеском граду Честеру изненада се разболео један од љубимаца публике — ној Освалд. Чуварима је било јасно да је ној, познати прождрљивац, покварио стомак. Ветеринари, међутим, нису могли да утврде узрок његовој болести. Најзад је болесника морао да прегледа један војник, и то апаратом за откривање мина. На тај начин у нојевом желуцу била је откривена читава гомила металних предмета.

★

Протест против зеленог коња

Преко Пикадилија, у срцу Лондона, недавно је нека јахачица, рекламирајући један филм, неколико пута пропарадирала на коњу који је читав био обојен светлозеленом бојом. Ова њена шетња није привукла пажњу само пролазника, већ је изазвала и негодовање друштва за заштиту животиња. „Ми осуђујемо овакве појаве. Девојка је изложила недужну животињу потсмеху", — протестовали су чланови удружења преко штампе.

★

Ранч већи од Белгије

На граници између Калифорније и Неваде налази се један од највећих ранчева у САД. Са својих 520.000 хектара он прелази величину неких европских држава, па и Белгије чија површина износи 305.000 хектара.

★

Пристајање бродова помоћу магнета

У хамбуршком пристаништу врше се однедавно пробе с новим уређајима за пристајање бродова. Јаки магнети замењују овде спуштање ленгера и везивање за металне стубове. Тешке, четири и по метра дугачке гвоздене плоче, снабдевене одбојницима од гуме, постављене су на спољашној страни штека, уз коју пристају бродови. Мали бродови с којима се врше пробе имају магнете на боковима. Пошто се брод приближи штеку, крманош укључи магнетни уређај. Привучен огромном снагом од шест тона, брод за „залепи" за штек. „Судар" штека и брода пролази без потреса захваљујући гуменим одбојницима.

★

Воз у кући

Пре неки дан воз на линији Одензе—Асенс у Холандији у пуној брзини је излетео из колосека пред станицом у Асенсу. Локомотива и први вагон су упали у подрум једне куће.

Пре дванаест година у Асенсу се десила слична саобраћајна несрећа: воз се и тада није зауставио у станици него је прелетео преко улице и упао у исту кућу као и овај сада.

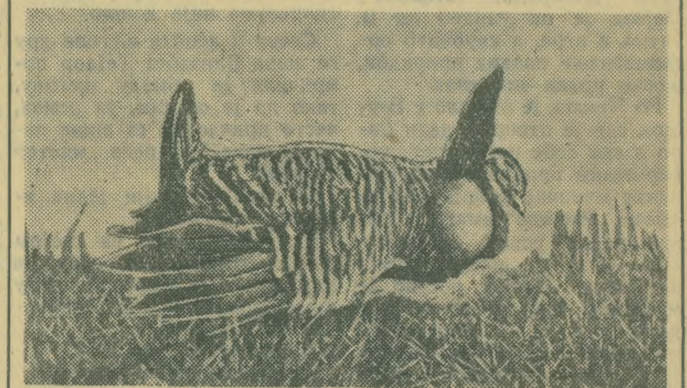
★

ПРЕРИСКА КОКОШ

На територији Плеинфилда, у централном делу Висконсина, живи највећи број прериских кокоши. Неколико држава у САД има већи број ових птица од Висконсина, али се оне не могу нигде видети у толиком броју на тако малом простору од 100 квадратним километара као у Плеинфилду.

Прериска кокош (Tympanuehus americanus) живи у Северној Америци. Мужјак и женка слични су по боји, и обоје имају украсе на врату (слично некој ћуби) од 18 пера, која је нешто дужа код мужјака. Кесе на врату могу да се напуне ваздухом. Реп им је релативно кратак и заобљен.

Мужјак се у време парења „шепури" — добија ваздушне кесе на врату које може да надува у две овеће лопте,

а реп, као и специјалну ћубу на врату уздиже кроз густу траву што личи на перископ на морској површини. За полагање јаја прериска кокош бира најгушћу трагу у равници.

На слици је један мужјак кога је фотографска камера ухватила у моменту шепурења.

СА САЈМА ПРОНАЛАЗАКА У БРИСЛУ

Салон открића и проналазака у Бриселу отворио је ове године девети пут своја врата. У картотеку салона унесено је 27 хиљада имена људи и жена из разних крајева света међу којима има и правих проналазача али и нереалних маштара уверених да ће својим изумима „спасти свет". Разуме се да сви пријављени изуми нису заслуживали да буду приказани на сајму па је између њих одабрано свега 705.

Међу „проналазачима" било је и таквих у чији се здрав разум морало посумњати. Тако је неки човек донео да пријави једну веома компликовану машину, а кад су приређивачи затражили да им каже своје име, није им могао одговорити: заборавио га је и морао је да погледа у легитимацију.

Од изложених проналазака највећу пажњу привлаче они „ситни", намењени свакодневном животу.

Неки Немац изложио је свој изум: кључ и кључаоницу од најлона који су отпорни као да су од метала, а имају ту предност да не могу зарђати.

На сајму се могао видети и „сланик на дугме". Од обичних затворених сланика разликује се по томе што се из њега, мада има само један отвор, може по жељи истресати и со и бибер. То се постиже једноставним притиском на једно дугме. По свом механизму, сланик потсећа на вишебојне патент-оловке код којих се, такође, жељена боја добија притиском на дугме.

„Атомски котао" је изум неког Швајцарца, а намењен је загрејавању станова и локала. Котао ради без нафте и угља. Наиме, вода у котлу загрева се помоћу неке хемиске смесе која се не троши. Формула те „вечно трајуће" смесе чува се као тајна.

Фотографе и фотоаматере нарочито привлачи један апарат помоћу кога се може од сваког негатива за цигло пет секунди добити добра слика, и то при дневној светлости.

„Магични тигањ" намењен је домаћицама. По свом изгледу он се уопште не разликује од обичног тигања од алуминијума, али има ту предност да у њему ништа не може да загори. Кажу да му је дно обложено нарочитом материјом која спречава загоревање.

За спречавање саобраћајних несрећа на кривинама један Шпанац изумео је нарочите каменове који личе на издужене добоше сасвим обложене дебелим слојем гуме и врте се око своје осовине. Аутомобил који удари у овакав бубањ бива одбијен и одбачен натраг на средину пута.

Црна река

Највећа лева притока Амазона има тамну боју воде јер протиче кроз љаносе (саване) богате хумусом, па су јој зато Шпанци и дали име РИО НЕГРО, што значи „Црна река". Дугачка је 2.300 км и пловна. У горњем току, пловном реком Касикијаре, спојена је са Ориноком градећи тиме класичан пример речне бифуркације (рачвање реке такво је да њена вода отиче у два слива).

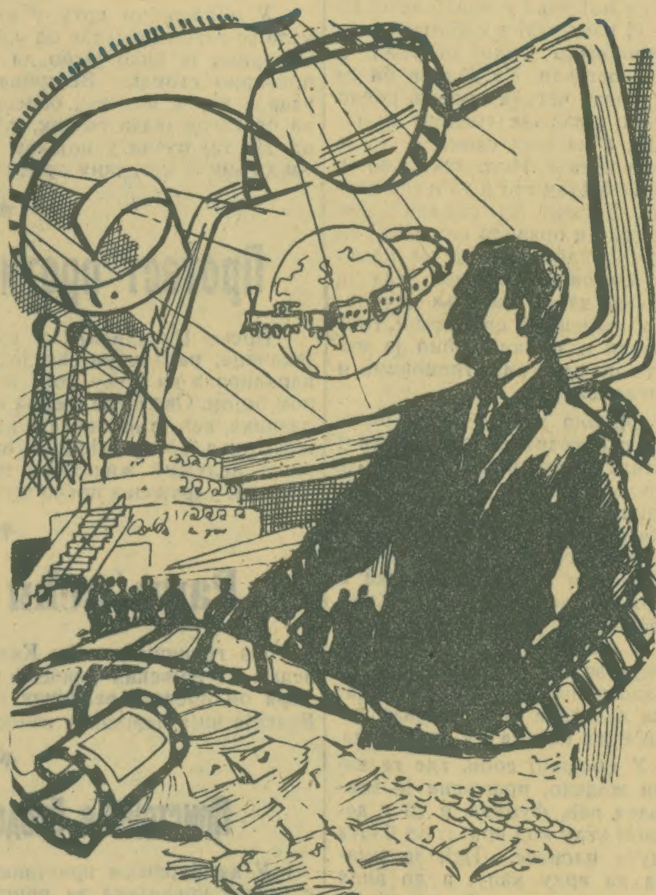
Сто хиљада острва

Велика група коралских острва која леже у Арапском Мору (Индиски Океан) западно од полуострва Декана — ЛАКАДИВСКА ОСТРВА имају површину од свега 200 $км^2$ и око 18.000 становника. Са њих се извозе кокосови ораси, копа и рибе. Назив острва је санскритски: laks — сто хиљада и dvipa — острво.

ШИРОКА РУКА

МАЈКЛ ТОДА

Породица Голдбоген, која се из Пољске доселила у Минеаполис у Америци, добила је 23 јуна 1907 године сина коме су наденули име Мајкл. Отац, по занимању рабин, имао је много деце и мале приходе па је живот био више него тежак. Социјалне прилике у граду још нису биле сређене тако да онај ко није волео школу, није морао ни да је похађа. Мајкл је код куће научио да чита и да пише.

У седмој години продавао је по угловима улица новине, а од осме је већ постао свестан да на овај начин неће никад доћи до безбрижног живота. А створити такав живот, то је била, већ онда, жеља Мајкла Голдбогена. Пошао је странпутицом — почео да се карта, али је убрзо увидео да то не води ничему и оканио се рђавог друштва. Ускоро се запослио код једног артисте који је имао малу шатру са којом се вукао по вашарима.

После неколико других мањих запослења по разним местима, он је најзад стигао у Чикаго, где се баш у то време одржавала велика изложба „Напредак столећа". Мајкл који је остао веран вашарима имао је тада своју малу трупу. Њихов програм привлачао је више публике него „Напредак столећа", Најзад је он увидео да је глума и игра, а нарочито организовање разних приредби, његов прави елеменат.

Из Чикага је отишао у Њујорк где је отворио мали биро и сам себе прогласио „позоришним продуцентом". Црначка музичка ревија под именом „Микадо" имала је сензационалан успех, а Мајкл Тод — узео је ново презиме, за непуну годину постао је милионер, али после годину дана остао опет пуки сиромах. Сав свој новац уложио је у једно тркалиште и изгубио све до последњег цента.

Три године биле су му потребне да се опорави од банкротства. На коцки је губио често главу. То је доказао и 1952 године, кад је као главни Бродвеј продуцент први пут отишао у Холивуд. У то време филмска метропола се налазила у препороду — почела је продукција филмова за широко платно. Свака компанија покушавала је да наметне свој систем и своју технику рада, али нико није смео да отпочне са системом званим „синерама", што је и разумљиво јер је она много компликованија и скупља од „синемаскопа". Осим тога ти филмови могу се приказивати само у биоскопима специјално изграђеним за овај систем.

Мајкл Тод је сазнао да велики и славни филмски продуцент Луис Б. Мајер који је напустио компанију Метро Голдвин Мајер има велики број акција „синерама". Знајући да је Мајер велики филмски стручњак, Тод је почео с њим да сарађује и обојица стичу огроман новац. Додуше, тада је било свега неколико биоскопа за приказивање „синерама" филмова којих је било израђено свега три. Али, пошто публика воли сензације и новитете, такав један филм се приказивао непрекидно у Њујорку две године, а у Лондону осамнаест месеци.

Тод воли новац, али га не чува. Троши га чак немилице на пријатеље и друштво. Прво путује у Москву, где је имао намеру да сними филм „Рат и мир", али до споразума није дошло.

Слава и лепота његове друге жене Елизабет Тејлор помрачила је помалу његову, тако да је он сам, уз осмех, често причао да га више нико не зове Тод него „мистер Тејлор".

О овоме постоји једна истинита анегдота:

Када је заједно са својом женом отишао у Москву, на аеродрому је имао интервју телефоном са једним новинарем из Њујорка:

Новинар: Шта видите?

Тод: Новинаре и камере.

Новинар: А иза тога?

Тод: Још више новинара и камера.

Новинар: Зашто сте отишли у Москву?

Тод: Јер је то једини град на свету у коме ме не зову „мистер Тејлор".

Новинар: Јесте ли већ с ким разговарали?

Тод: Јесам, с једним службеником Министарства просвете.

Новинар: Шта вам је рекао?

Тод: Добро дошли мистер Тејлор!

Најзад, Мајкл Тод почиње опет један велики посао и ставља све на једну карту. Улаже сав капитал у један филм, који се снима по утопистичком роману Жил Верна: „Пут око света за 80 дана".

Још за време снимања могло се видети да ће тај филм имати сензационалан успех. Тод успева да за епизодне улоге придобије филмске глумце велике популарности као: Марлену Дитрих, Шарла Бојеа, Лоренса Оливијеа, Фернандела, Френка Синатру, Ред Скелтона и Бастера Китона. За једну малу сцену он купује неколико стотина оваца, али пошто су му се оне учиниле сувише ситне, уместо њих набавља крдо бивола, што је такође доказ његових тежњи за величином и расипањем.

Године 1957 филм „Пут око света за 80 дана" добија највише „Оскара" и постиже фантастичан успех. Са овим филмом Тод је утростручио свој капитал, али га троши и баца немилице као да му је тежак. У част успеха овог филма приређује у Лондону закуску за 1700 гостију. Између осталог, за ову приредбу, ангажовао је 17 кувара који су справљали национална јела из 17 земаља. Пошто се приредба одржавала под ведрим небом Тод је за случај кише набавио 2.000 кишобрана.

За годишњицу овог филма приредио је у њујоршком „Медисон сквер гардену" још веће славље за око 18.000 званица. Овом приликом свирао је симфониски оркестар од 74 члана, џез-оркестар Дјука Елингтона, 23 разне капеле и 100 шкотских гајдаша. Усред велике арене био је постављен рођендански колач са једном свећом, тежак око 500 килограма, на који се попела Елизабет Тејлор по специјално уграђеним лествицама, како би могла да отсече прво парче. На томболи која је том приликом приређена могле су се, поред осталог, добити и ове награде: један спортски авион, 12 аутомобила, један моторни чамац, више телевизора и радиоапарата, један кенгур и 40 сијамских мачака. Ова приредба је названа „највећа свечаност света".

Тод је с пуним правом носио свој надимак „расипник нашег столећа" и остао му је веран до смрти. Наклоност према расипништву толико је лежала овом човеку, да је то остала основна црта његовог карактера.

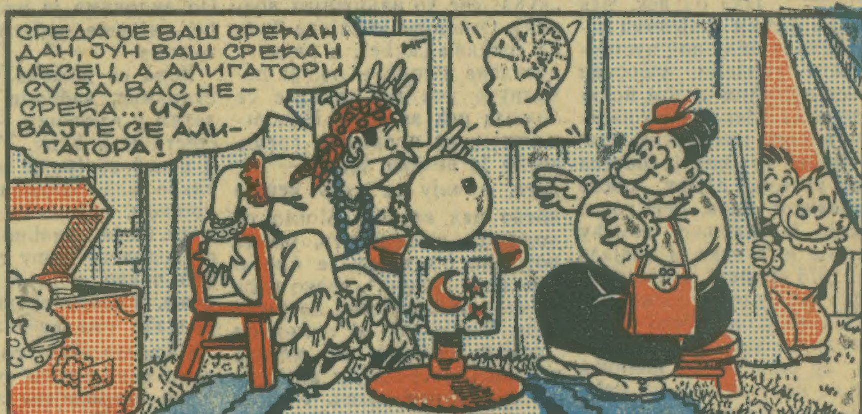
Али он не спада међу оне милионаре који су у блеску свог новца изгубили свако осећање. Напротив, Тод је у свако доба и свакоме добар пријатељ. Био је неуморан радник који у раду није видео само материјални ефекат, него се радовао своме успеху и успеху својих сарадника као мало дете.

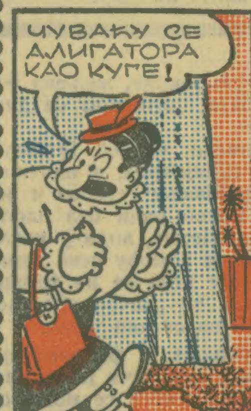
Авионска несрећа у којој је Тод изгубио живот прекинула је фантастичну каријеру овог човека, за кога су његови пријатељи говорили: умреће или као Крез или као пуки просјак.

ПРЕД ПРОБЛЕМОМ

Француски метеоролози стоје пред проблемом који би могао бити пресудан по привреду земље. Прошлог лета у Нормандији и Бретањи где се обично бележи највише падавина није пала ниједна једина кап кише, а сунчана Јужна Француска, Баскиска и Азурна Обала, имале су изванредно много падавина. Сматрало се да је то изузетно. Међутим, научници страхују да би то могла да остане и трајна појава. Ваздушна струја са Северног Атлантика, која је досад редовно надирала између Дијепа и Бреста и ширила се све до Вогеза, променила је, како изгледа, свој правац — померила се неких 500 километара јужније. Ако би се потврдиле претпоставке метеоролога, кроз пет до десет година на обали Нормандије би расле палме, а Азурна Обала не би више била најидеалнија за летовање.

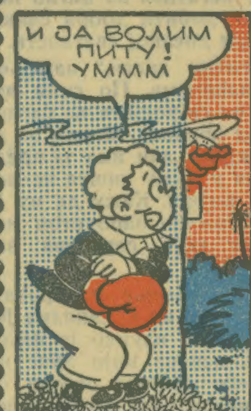

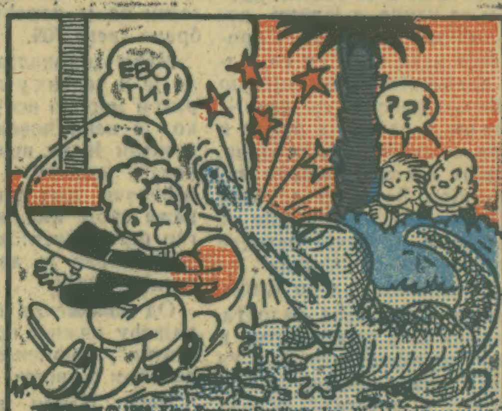

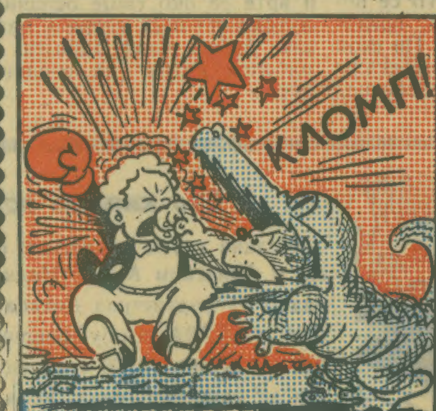

ПАМУК У БОЈИ

Радио-Пекинг објавио је ових дана да је шеснаестогодишњи ученик Ма Чанг Чао приликом својих ботаничких експеримената успео да одгаји памук у боји. Млади ботаничар је поред тога одгајио кромпир на стабљици парадајза, сунцокрет с кореном од ђумбира, а укрштањем неког корова и жита добио је потпуно нову врсту вишегодишње пшенице.

НИШТА СЛИЧНО

Досад није познат случај у свету иако су испитиване десетине милиона отисака широм целог света да су два отиска прстију била једнака. Различити су отисци прстију чак и близанаца који се иначе једва могу распознати због превелике сличности.

АСТРОНАУТИКА

Опрезност

Пре извесног времена совјетски професор Форлов држао је предавање на Московском радију у коме је дао одговоре на многа питања. Иако се научници труде, рекао је, да човек стигне на Месец, они пре свега морају да буду опрезни. Пример Лајке у спутнику II показао је да сисари имају велику способност прилагођавања, али мозак функционише спорије но на Земљи, а отсуство земљине теже у извесној мери повлачи за собом сметње у организма за крвоток. Професор Форлов је скренуо пажњу и на опасност изумирања ткива неких органа услед вештачке исхране и вештачког дисања у будућим ракетама.

Путовање мајмунице Сам

Американци, као и Совјети, врло опрезно изучавају лет животиња кроз безваздушни простор. У једној од ра-

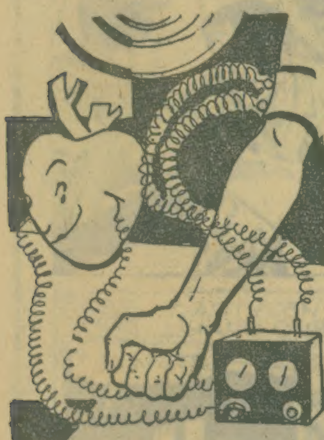

кета, која се уздигла до 11.000 метара, налазила се мајмуница Сам. Кад је ракета достигла одређену висину, мања, помоћна ракета одвојила је кабину са животињом и одбацила је на 15.000 метара. Тада је она почела да пада. Пошто се отворио падобран, кабина се спуштала све спорије и животиња се нашла на земљи неоштећена. Али, да би сазнали како овакав лет утиче на потомство, научници желе да испитају будуће младунче ове мајмунице и једног мајмуна који се такође вратио на земљу са једног сличног лета.

МЕДИЦИНА

Нов метод оживљавања срца

Одавно се употребљавају за оживљавање застарог или клонулог срца електрични

импулси у одређеном ритму. Совјетски лекари дошли су на другу замисао: да електричне таласе здравог срца повећају и тако увећане упиру у срце. Прво се причврсте електроде око руке оног који има здраво срце. Електроде улазе у нарочити апарат који повећава импулсе и потом се преко жица они преносе на срце болесника. Совјетски проналазачи у намери да изум буде што практичнији, желе да усаврше овај метод на тај начин што ће електричне импулсе здравог срца унапред регистровати на магнетску траку. Њих ће оболели моћи да употреби кад год му затреба помоћ.

Реуматизам у Француској

Према изјави претседника француске лиге против реуматизма, доктора Лајанија, само у једној години ова болест је донела Француској 132 милиона и 500.000 изгубљених радних дана. Према речима једног другог познатог реуматолога, реуматизам прстију, и реуматичне промене на кичменим пршљеновима данас се најбоље лече гимнастиком кичменог стуба коју треба вршити трипут недељно у току два месеца. Доктор Ескофије-Ламбиот каже да се на овакав начин реуматични болови уклањају у 60% случајева.

ИГРА ЛОПТОМ — ВЕЛИКА МОДА

ФРАНЦУСКИЊА ИГРА ФЕДЕРБАЛ 1820 ГОДИНЕ

У вртовима, на трговима и предграђима, на ливадама и у парковима великих градова могу се и данас видети стари и млади како један другом добацују рекетом пернату лоптицу. Лако и слично птицама кроз ваздух лете мале, беле лопте са својим венцем од перја — данас начињене од трајније пластичне масе, хватају се белим рекетима и враћају партнеру.

Ако се игра без правила на малом простору, федербал је пријатна спортска разонода а на узбудљивим клупским турнирима — по интернационалним правилима — назива се бадминтон.

Игра са пернатом лоптом стиче све више пријатеља и све се више шири, али она је старог порекла. Још за време Ренесансе много се играла. Један извештај говори да се француски краљ Франсоа I (1495—1547) врло радо занимао игром „кокантеи", а она није ништа друго него касније „же волант". То име је добила зато што су се у лопту задевала два петлова пера а касније пера свраке.

Средином 17 века изгледа да је ова игра нарочито у Француској претстављала велико задовољство о чему све доче и многи стари баркорези. Претпоставља се да су се у Немачкој већ тада бавили тим спортом јер све што је у Француској била мода преносило се у Немачку. Фридрих Шилер у „Дон Карлосу" помиње пернату лопту: „Једном се десило при игри, да је чешкој краљици, мојој тетки, перната лопта одлетела у око".

Изгледа, међутим, да је игра федербал била позната и омиљена у Европи још много пре него што су је помињали писци у својим књигама. Нарочито после Француске револуције, када су и у народ продрле забаве и игре дотле приступачне само племству, федербал је постао у целој Европи популаран.

„ЖЕ ВОЛАН" БИО ЈЕ ПОЧЕТКОМ 19 ВЕКА ОМИЉЕНА ЗАБАВА У ПАРИЗУ

ФЕДЕРБАЛ НА ФРАНЦУСКОМ ДВОРУ 1638

Од азиске игре до бадминтона

Занимљиво је како неке ствари могу десетинама година да буду у моди, да би одједном нестале и пале у заборав, а много доцније опет се јавиле као нове и освојиле свет. Енглези су половином прошлог века у Индији организовали федебал-утакмице под именом „поона".

Прошлих векова је ова забава била врло распрострањена не само у Кореји него и у Јапану где је као старо предање одржано до данашњих дана. Такозвани „Оибане", је једна од игара коју су волеле само жене и девојке и играле је о Новој години са рекетима направљеним од јапанског царског дрвета. Са једне стране они су глатки, украшени уметничким цртежима, док је друга страна покривена сликама од тканине: портретима самураја и глумаца. То су теме које налазимо на нежним јапанским дрворезима.

Године 1872 је војвода од Бофора на свом имању у Бадминтону први пут играо индиску „поону" са мрежом као за тенис и тако створио нова правила. У Енглеској је први бадминтон-клуб основан 1887 године а 1895 удружење „Бадминтон", које се до 1930 године толико проширило да је имало око 7.000 подружница.

Још раније него код нас бадминтон се одомаћио с друге стране Антлантика. У Сједињене Државе и Канаду доспео је крајем прошлог века али је тридесетих година постао популаран и продро у вртове и летњиковце филмских звезда. Управо оне су направиле огромну пропаганду за ову игру. У Лондону је 1934 године створен интернационални Савез, али тек по свршетку Другог светског рата основани су у Немачкој и Швајцарској бадминтон-клубови. После Олимписких игара у Лондону (1948) светски прваци из Малаје су на својим турнејама по Европи заинтересовали људе за ову игру тако да су свуда почели да ничу бадминтон-клубови.

ГЕОФИЗИКА

Подморска висораван на Арктику и...

Четири научника са Колумбија универзитета израдили су прву географску карту једне поморске висоравни. Она лежи шест километара испод Арктика а висина јој варира од 270 до 2.700 метара. Обухвата простор од 36.000 квадратних километара. Захваљујући приличној висини на њој се налази нарочити свет пужева, рачића и других водених становника крајњег севера.

... два планинска ланца на Антарктику

Планински ланац дуг 230 километара који се протеже од станице Пионирскаја, покривен слојем леда дебелог од један до два километра, добио је назив по имену совјетског сеизмолога Голицина. Други планински ланац, 800 километара дуг, налази се између поларне станице Совјетскаја и неприступачног дела Јужног пола. Он је добио име по математичару и астроному Ото Шмиду.

Француска испитивања

Познати гњурац и истраживач Жак Кусто испитивао је прошлог лета морско дно око Канарских и Бермудских Острва у Атлантику. Ове године наставља испитивања у области Порторика.

Нова станица на Арктику

Недавно је на Арктику на острву „Викторија", између Шпицберга и Франц-Јозефо-

ве Земље, основана нова совјетска станица за геофизику. Послужиће за испитивање једног дела поларне области која је остала непозната. Станица се састоји од четири грађевине снабдевене најмодернијим уређајем који омогућава живот без великих тешкоћа и у данима велике зиме.

Где су Бермудска Острва?

У августу прошле године инструменти једне америчке ракете извршили су географска мерења неких области на земљиној површини. Том приликом је установљено да се Бермудска Острва налазе 120 метара источније но што се досад мислило. Значи да ће географи морати да изврше корекцију на својим картама.

Једна катастрофа од пре 100.000 година

У току испитивања дна Пацифика између Панаме и Перуа, помоћу звучних таласа, научници са америчког брода-лабораторије „Вема" открили су необичан двоструки одјек. Пошто су извршили сондажу морског дна установили су да се поред слоја песка налази и један, стаклени слој. Дебео од 5 до 30 сантиметара, а дуг 200 километара, слој је постао од итог морског песка који се под утицајем топлоте испекао и претворио у стакло. Геологе је ова појава јако заинтересовала и сада се труде да открију узроке. Претпоставка да је топлота дошла од некадашње лаве вулкана са Анда не може се одржати, јер су вулкани престали да раде много раније но што је створено ово стакло. Засад постоји још једна претпоставка: да је пре 100.000 година пала киша метеора који се нису охладили проласком кроз воду него тек на дну и тако се део пешчаног слоја претворио у стакло.

АСТРОНОМИЈА

Сателити наше галаксије

Звездани системи који су најближи нашем Млечном Путу, или како га још називамо, кумовој слами, јесу два Магеланова облака. Та два „облака" су уствари мале галаксије које се окрећу око наше галаксије и дуго се сматрало да су њен део. Често се постављало питање, како су се ти облаци раздвојили један од другог, и недавно је млади казахстански астрофизичар Идлис, који руководи Институтом за астрофизику у Алма-Ати, дао одговор на ово питање. Он је утврдио рачунским путем да су се Магеланови облаци одвојили од наше галаксије пре отприлике 3.800 милиона година услед поремећаја изазваних проласком једне друге галаксије кроз наш звездани систем. Отада се Магеланови облаци окрећу један око другог а оба око наше галаксије.

ТЕХНИКА

Рудник каменог угља отвориће се експлозијом

У једном делу Јакутска, сто метара испод земљине површине постоје врло велике наслаге каменог угља. Да се до њих дође, било би потребно да булдожери и екскаватори одгрну земљу три до четири године. Зато је одлучено да се рудник отвори експлозивом. На дужини од 1.500 метара и ширини од 70 метара ископаће се 44 рупе чија ће просечна дубина да износи 45 метара. Свака од њих примиће од 700 до 4.600 кубних метара експлозива у укупној тежини од 55.558 тона. Паљењем експлозивних фитиља подићи ће се у ваздух око 10 милиона кубних метара земље и стена.

После тога, остаће велико удубљење које ће да служи као прилаз новом руднику.

Подземна глинара

У Ангрену, у Узбекистану, почела је рад подземна творница плина који се добија из каменог угља. Услед великих рудних резерви, одређено је за употребу плинаре 45 милиона тона угља. Стручњаци сматрају да ће ове резерве трајати око 50 година. Плин, који има велику калоричну вредност, намењен је електричној централи важног индустриског базена у Узбекистану.

ПАЛЕОНТОЛОГИЈА

Диносаурусова јаја

На обали једне реке у Казахстану нађено је преко хиљаду комадића љуске јаја овог гмизавца који је живео пре 60 милиона година Све је пренето у један геолошки музеј. Ово је први проналазак ове врсте у совјетском делу Азије. Досад су откривене љуске диносау-

росових јаја само у Монголији и у Североисточној Кини.

АРХЕОЛОГИЈА

Ископавања у Палестини

Француски археолог Жан Паро врши ископавања у пустињи Негеб, у Палестини. Недавно је пронашао кип од слонове кости, велике уметничке вредности, стар око 5.500 година. Пусти део данашњег Израела некад је био средиште цивилизације која нам је мало позната. У току вишегодишњег испитивања, Паро је дошао до неких података о народу који је живео у Палестини пре Јевреја. „Данас знамо, пише он, да је ту био насељен некад сточарски народ који се прилагодио пољопривредном начину производње пре наше ере. Људи су живели у земуницама, у које се улазило ходницима. У Палестину су, вероватно, ушли без борбе у исто време кад су се Сумерци појавили у долини Еуфрата".

ТАЈНА ЛЕДЕНОГ ОСТРВА

У овој истинитој причи Дон Свејнстон описује узбудљиве моменте које су доживели чланови посаде једног брода потопљеног за време рата у водама Арктика.

Море и небо изгледали су као једна огромна црна узнемирена маса. Било је врло хладно време, крајем новембра 1942 године. Налазио сам се на палуби трговачког брода „Чалмлајф“, који је превозио тенкове до луке Мурманск кад је, одједном, заглушујућа бука уздрмала брод. Ударили смо у подводни ледени брег. Брекћући брод се мало уздигао и почео да окреће у круг.

Без икакве панике почели смо спуштати чамце за спасавање у ледену воду. Позвао сам свог друга тобџију Сама Пепера, да бих био са њим у истом чамцу. Али чамац у коме се он налазио био је већ пун и ја сам морао да уђем у други. Тада сам последњи пут видео ове своје другове јер се никад више ништа није чуло о њима.

У свануће приметили смо на небу изнад нас два немачка авиона. Бацили су бомбе и тако докрајчили наш брод. Стрепели смо да не нападну и нас. Али они су одлетели даље сматрајући сигурно да је наш положај и овако безнадежан.

Тако је почело наше мучење. Осам дана смо провели у отвореном чамцу, изложени невремену. Лица су нам од хладноће помодрела, усне испуцале, а прсти на рукама савали се као канџе. Трећег дана мотор на чамцу је престао да ради. Обамрли од хладноће и слаби да веслима одржавамо курс, оставили смо да нас морска струја носи у неизвесност. Залихе воде, бисквита и кондензованог млека су се смањивале. Ускоро је нестало воде за пиће и нашу патњу је повећавала жеђ.

Четвртог дана су двојица наших другова за које смо веровали да дремају на дну чамца, умрли. Употребили смо сву снагу да њихова тела подигнемо до ивице чамца и бацимо у воду. Жалили смо их, јер тада још нисмо знали да су они уствари срећнији од нас. Тешких искушења и паклених мука које су тек долазиле, они су се спасли на време.

Следећег дана дошао је нов удар. Бродски стјуард је полудео од жеђи. Његова патња је поразно деловала на све. Изненада је једног тренутка дошао до ивице чамца и сручио се у море. За неколико секунди нестао је у леденој маси, док смо ми беспомоћно стајали обузети ужасом.

Копно

Пловили смо насумце ношени струјом, потиштени и потпуно физички и психички сломљени. Осмог дана, изненада смо угледали земљу. Жеља за спасењем дала нам је нову снагу, те смо крајњим напорима завеслали ка обали. Али то је била само маса стрмих стена, о које су се уз тутњаву разбијали таласи, претећи да наш чамац понесу и тресну о хрид. Четири сата смо покушавали да пронађемо погодно место и приближимо се земљи. Али, све је било узалуд. Спустила се ноћ, а ми смо потпуно исцрпени, омамљени неким полусном лежали у чамцу. Страшни хук нас је тргао. Усковитлано море захватило је наш чамац и понело ка једном гребену.

Тада се десило чудо. Огромни талас нас је подигао и пренео преко окомитих стена, и наш чамац се одједном нашао на земљи покривеној дебелим слојем снега. Као помахнитали бацили смо се на снег трпајући у уста пуне шаке белих пахуљица. Ту смо, лежећи, провели остатак ноћи.

Дан нам је донео нову наду. Угледали смо далеко на острву неколико дрвених брвнара. Пробијали смо се кроз снежне сметове, јер нам је спасоносна мисао давала снаге. „Још мало, само мало...“ храбрили смо један другог.

Тајанствено насеље

На нашу жалост већина брвнара овог чудног насеља била је полусрушена. Једна једина од њих је била ипак потпуно сачувана. У њој се налазила пећ, чак и шибице, а у једној здели прегршт кафе у зрну. Одмах смо прикупили нарамак дрва, заложили ватру и припремили кафу. Први топли гутљаји, после неколико дана проведених на мразу, деловали су као мелем.

Налазили смо се, мада то тада нисмо знали, на једном од Шпицбершких Острва у Арктику, а ове брвнаре биле су кућице трапера — ловаца на животиње са скупоценим крзном.

Пуни наде неки наши чланови пошли су да потраже још штогод. Чекали смо њихов повратак у великој неизвесности али са неприкривеним узбуђењем. После неколико часова кад су се појавили по њиховим лицима видели смо да нам не доносе добре вести. Рекли су да на острву нема живе душе, да је то само пустиња препуна стења и леда.

Лежали смо један поред другог. Арктичка ноћ је тешка и за одморне и здраве људе, акамоли за нас који смо претстављали гомилу полуживих бића. Цвокотали смо од зиме док нам се крв ледила у жилама. Нестала је свака нада за избављање.

Острво смрти

Када смо се искрцали било нас је двадесет шесторо. Али већ прва три четири дана смрзло се и умрло од глади и исцрпљености 13 људи. У замрзлој земљи нисмо могли да копамо гробове, већ смо тела умрлих стављали у пукотине стена а онда их покривали снегом. Међу њима је био и дечак који је чистио бродске кабине. Имао је свега 16 година. Целе једне ноћи лежао је јецајући, а онда пао у неку врсту бунила — разговарао са својом мајком и затим се изненада утишао. Слични призори су се понављали.

Петога дана наше залихе хране биле су исцрпљене. Мислили смо сви да је дошао крај. Али тада се догодило друго чудо. Док смо се два моја друга и ја бесциљно вукли острвом, изненада, на једну и по миљу од наше брвнаре угледали смо малу колибу. Срца су нам залупала. Кад смо отворили врата, унутра не беше никога. Али стајао је један џак брашна. Брзо смо позвали и остале другове. Ни нас десеторо нисмо могли да понесемо толико бреме. Одлучили смо да брашно поделимо на мање количине, и тек тако га пренесемо до наше брвнаре.

Арктичка ноћ

Почели смо да једемо само брашно. Али нам није пријало. Један од другова се тада сетио како је његова мајка код куће припремала векне. Помешали смо брашно са растопљеним снегом и правили танке лепиње које смо пекли на ватри. То нас је одржало у животу још четири недеље.

У овој дугој поларној ноћи жеља за храном могла је да се мери једино са жудњом за светлошћу. Од једне лимене кутије направили смо „лампу“. Пробушили смо јој поклопац, и кроз мали отвор провукли фитиљ направљен од комадића одела. Кутију смо напунили машинским уљем које смо нашли у брвнари. Лампа је давала више дима него светлости, али и то је растеривало таму безнадежности која нас је све више притискала.

Почели смо опет да лутамо и тражимо храну. Најзад у једној кутији нашли смо комад натрулог меса. Мислим да је то било месо туљана. Исекли смо га на комаде и обесили напољу да се смрзне. Свако је имао право на један залогај дневно. Иако је имало ужасан укус — јели смо га.

У животу нас је остало још деветоро. Представљали смо гомилу изгладнелих и чупавих људи у ритама. Кретали смо се мало, јер су нам стопала била промрзла. Још раније ја сам бацио своје чизме и ноге обавио крпама. Врло често смо бауљали. Питали смо се колико ћемо још времена моћи да набављамо дрва за ватру и тело неког умрлог друга одвлачимо до стене и затрпавамо снегом.

Тајна је откривена

Једног јутра, педесет и трећег дана нашег боравка на острву, тишину у брвнари узнемирило је лупање на вратима. Нисмо веровали ушима. Неко од нас храбрији, допузио је до врата и отворио их. Напољу су стајала два човека, у униформама, са пушкама на готовс. Били су то Норвежани. Ловили су на острву и приметили како се вије дим из брвнаре. Гледали су нас испитивачки и са чуђењем. Кад су дознали да смо Енглези, распаковали су своје торбе и дали нам бисквита, млека и меса. Убрзо су журно отишли, обећавајући да ће нам послати спасиоце.

Неколико часова доцније они су заиста стигли са санкама и ћебадима. Одвезли су нас преко једне снежне равнице до свог логора где смо провели два месеца. Дознали смо да смо све ово време живели на острву које је било тајна база норвешког покрета отпора. Вест о нашем спасењу послана је у Лондон, али нама није било дозвољено да пишемо кућама.

Јуна 1943 године, седам месеци пошто је наш брод потонуо, нас деветорицу преживелих од 58 чланова посаде, једна енглеска крстарица одвезла је у домовину. Изгледали смо јадно. Многи су изгубили прсте од промрзлина. Ја сам некако још најбоље прошао али ових седам месеци на Арктику претстављају у мом животу тешку успомену које се никад нећу ослободити.

WALT DISNEY

ТРЕЋИ НА ПЛАНИНИ

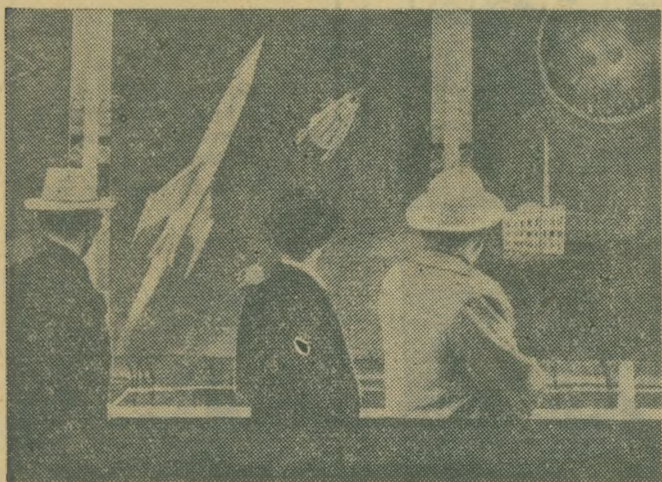

У ЗНАКУ СПУТНИКА

Да ли знате?

СВЕЖ ВАЗДУХ ПО ЖЕЉИ

Сваке друге године у Совјетском Савезу се штампају нова издања књи ге Жила Верна и то у тиражу од по 75.000 примерака. И, већ после неколико дана, распрода се и последњи примерак.

На тргу пред Бољшим театром у Москви налазе се као украс два огромна теледиригована оруђа која могу да пређу око 9000 километара на час. Крај њих ту стоје и огромне фотографије које приказују како се ова оруђа шаљу у свемир. А на угловима главних улица излепљене су плакате осветљене лампама и неонском светлошћу које то све објашњавају.

У једној од најелегантнијих и најширих улица у Москви — „Горки“ декоратери излога се просто утркују да што боље цртежима прикажу Луника како креће у свемир.

Дописнице, честитке, поштанске марке, па чак и папир за увијање робе начињени су у знаку спутника. Сликари и скулптори у својим делима такође приказују велике успехе совјетских научника, а једна макета, можда будућег победника свемира, налази се на сталној Изложби индустрије и пољопривреде у Москви.

Планетаријум у Москви сваког дана организује разна предавања и то углавном ујутру за децу, а поподне и увече за одрасле. Сваког дана сала је препуна за време излагања руских астронаута, професора и научника.

Макета првог Спутника налази се у свим школама и има почасно место у учионицама за физику, а сви ђаци су упознати с његовим најмањим детаљима.

ХРАЊЉИВОСТ МОРУНЕ

Слана моруна спада у најхрањљивија јела. Она даје организму максимум протеина и масти. Врло се лако вари, садржи велику количину калцијума, фосфора и магнезијума. Слана моруна је најбоља храна за децу, реконвалесценте и спортисте.

ВЕШТАЧКА ЗЕМЉА ЗА ПУСТИЊЕ

Немачки хемичар из Франкфурта на Мајни, Херберт Курт, годинама је покушавао да створи вештачку земљу која ће да упија влагу. Према писању штампе, стрпљиви научник остварио је замисао: произвео је желатинасту масу која може да упије сто пута већу количину воде но што је она сама тешка. Његова вештачка земља меша се са песком. Пустињско тле — каже он — помоћу овакве масе претвара неплодну површину у плодну оазу.

КЛОНИМО СЕ ПОСТЕЉА!

Недавно су једне америчке новине донеле најновије статистичко „откриће“ да је у Америци за последњих двадесет година 35 пута више људи умрло у својој постељи него ли на бојном пољу, у заклонима, на улицама и друмовима. Коментаришући ово, један амерички хумориста је узвикнуо: „Кад је тако, не лежимо више у постељу“.

3,778.000 академски образованих у СССР

Према последњим подацима, у Совјетском Савезу има 1,933.000 мушкараца и 1,845.000 жена који су завршили универзитетске студије. У току 1958 године 94.000 студената постали су инжењери а у 1959 завршило их је 106.000.

500.000 РЕЧИ НА ДАН

Агенција француске штампе, АФП, чије вести свакодневно преносе и велики југословенски листови, једна је од највећих агенција на свету. У њој ради око 2.000 сарадника и дописника из 125 земаља а њихове вести преносе новине које се штампају у 90 држава. Сваког дана АФП пошаље телеграфским путем 500.000 речи. Кад би се оне отштампале у виду књиге, агенција би издала 365 књига годишње.

СРЦЕ БАНТУ ЦРНАЦА

Међу афричким црнцима, једна од најзначајнијих група су Банту-црнци који су од пре извесног времена предмет лекарских проучавања. Нађено је да ови урођеници уопште не болују од срчаних обољења и склерозе аорте. Такође су им готово непозната обољења: слепо црево, чир у желуцу и повећана количина шећера у крви. „Британски часопис за медицину“ доносећи ове резултате констатује да су Банту-црнци врло лоше хране и да лекари још нису у могућности да установе у чему је тајна њиховог физичког здравља.

ИНСЕКТИ ДОБИЈАЈУ БИТКУ

За борбу против инсеката САД троши годишње око 500 милиона долара. Па ипак, „противници“ добијају битку — постају врло брзо отпорни и према најновијим инсектицидним средствима.

Многа истраживања су показала да инсекти отпорност стичу на више начина: успорава се апсорпција тако да инсект не прими смртну дозу; енцимске промене учине отров слабијим; инсектициди се нагомилавају у делу тела који није осетљив према отрову; и најзад, неки инсекти „мигрирају“, мењају место свог боравка.

МУЗИКА У ЗУБНОЈ ОРДИНАЦИЈИ

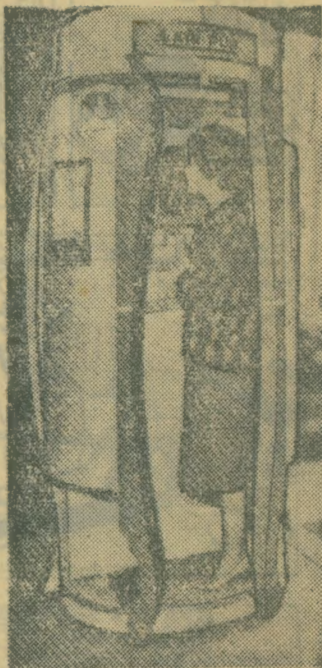
Сарадња два америчка научника: зубног лекара Валаса Гарднера и психолога др Лик линдера створила је нове могућности за безболне операције десни и вађење зуба. Музика им је послужила као важно анестетичко средство. Конструисали су апарат са ублаженим стереофонским звуком који пацијент прима преко слушалица. Јачина звука се може подешавати како најбоље годи. Нарочити успеси су постигнути са децом.

ЗА ФОТОГРАФИСАЊЕ МЕСЕЦА

Енглески и француски астрономи споразумели су се да заједнички раде на фотографисању Месеца како би се добила што тачнија слика његове површине. Досад је начињено око 12.000 снимака Месеца у време сунчаног изласка и заласка. Да би обавили цео посао, астрономи са опсерваторије у Манчестеру и у Пик ди Миди начиниће укупно 200.000 фотографија.

ТАКСИ АВИОН

Ваздушна такси-служба организоваће се овог лета између Минхена, Аугзбурга, Фисена, Кемптена и Оберстдорфа.

Парижани, чим зажеле, могу да се надишу свежег ваздуха. Довољно је да у аутомат убаце неколико сантима и велеграђани жељни свежег ваздуха биће га сити. Као што показује слика аутомат са свежим ваздухом је веома једноставан — из њега излази напарфимисан кисеоник. Засад је начињен само овај у једној банци на Јелисејским Пољима.

ТЕЛЕВИЗИЈА У ВОДИ

И досад су вршена телевизиска снимања испод водене површине, али камере нису могле да се спуштају у веће дубине. У Француској су, међутим, израђене опреме које омогућују спуштање апарата за снимање до сто метара, чак и у врло немирним токовима морских струја и река.

Водоравно: 1) планина у Грчкој; 5) део пушке; 6) два слова; 8) једноцифрен број; 10) разум; 12) свеза; 13) критично стање код болесника; 15) предлог; 16) камен за упаљаче; 17) престоница старе Арголиде; 19) брдовита област у Македонији; 20) страно мушко име; 22) немани; 23) изложба узорака; 25) страно женско име; 27) један минерал; 28) слово латинице; 29) аутор драме „Смрт трговачког путника“; 30) башта; 31) два слова; 32) драма М. Крлеже; 35) једно од Малосундских Острва; 36) предујам.

Усправно: 1) птица грабљивица; 2) крш; 3) предлог; 4) свеза; 5) име и презиме нашег савременог књижевника; 7) име и презиме италијанског композитора („Риголето“); 8) плодно место у пустињи; 9) летовалиште у близини Макарске; 11) недостатак; 13) острво на Јадрану; 14) полупаразитска биљка; 18) дивље говече; 21) врста птице; 23) усамљена; 24) тишина; 26) град у Грчкој; 30) енглески књижевник („Необичне приче“); 32) индустриска биљка; 34) афирмација; 35) хемиски знак за баријум.

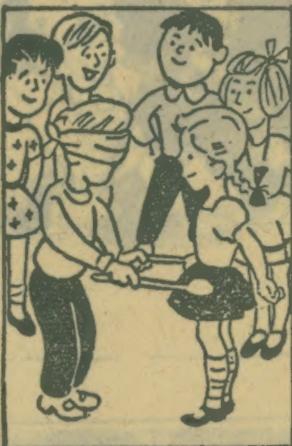
РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) трка; 5) Враила; 7) пласт; 8) лм; 10) река; 11) Спа; 12) Ана; 13) атар; 14) гд; 15) анакт; 16) Асмара; 18) Рада; 19) Зеница; 21) Самар; 22) Л(аза) Л(азаревић); 24) Осат; 25) пси; 26) Мец; 27) Кито; 28) Ад; 29) арсен; 30) Алкмар; 32) отац.

Усправно: 1) трака; 2) раса; 3) кит; 4) ал; 5) бленда; 6) алпака; 7) Праг; 9) март; 11) старац; 13) Анадир; 15) Аманат; 17) Сремац; 19) заседа; 20) Алстер; 21) Сома; 23) Лион; 25) писац; 27) крма; 29) акт; 31) Ло.

Детектив с кутлачом

Играчи се поређају у круг у чијој се средини налази један играч везаних очију који у свакој руци има по кутлачу. Играчи полако иду у круг све док онај у средини не удари кутлаче једну о другу. Тада сви стану, а „детектив“ се опрезно приближава кругу држећи испружене кутлаче док не додирне кога од играча. Опипавајући „заробљеника“ али само кутлачама, он се труди да погоди његово име. Притом има право да звиждањем, мумлањем или певушењем, али не речима, наведе „заробљеника“ да му одговори на исти начин. Ако детектив погоди кога је ухватио, овај прелази у средину круга и игра се наставља.

Тајанствено писмо

Покажите свима парче чисте беле хартије и ставите је у коверат који такође окрените да би се видело да је празан. Ставите затим коверат са цедуљом поред топле пећи, близу ватре или пређите само топлом пеглом преко њега. Када извадите и покажете цедуљу, сви ће видети да је на њој нешто написано и да се може прочитати.

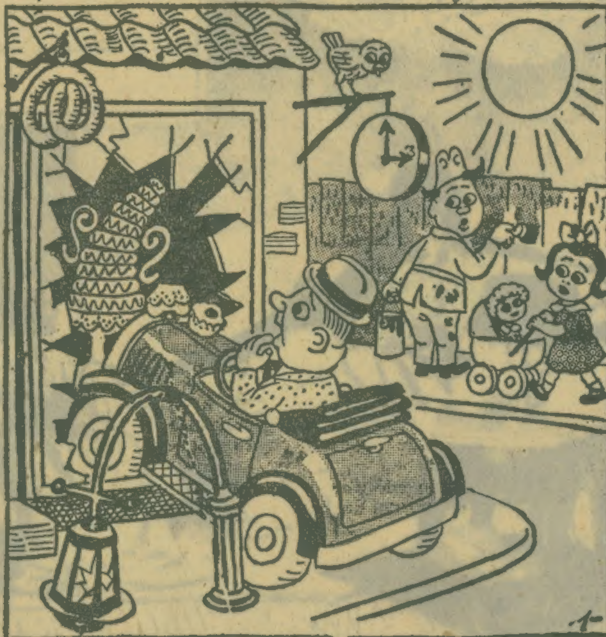
Уствари ви ћете претходно на чистој хартији нешто написати раствором соли или лимуновим соком. Када се осуши не може се ништа видети али када се загреје, слова се обоје и постају видљива.

Птица од папира

Прецртај, па исеци маказама ову птицу. Кад је пресавијеш по испрекиданој линији, птица ће стајати.

Тражи се сведок

Пажљиво разгледајте цртеж тачно 30 секунди, а затим га, пре него што прочитате доња питања, покријте комадом папира. Замислите да сте пролазећи улицом видели кад се неспретном возачу догодила саобраћајна несрећа.

Колико је часова било кад се незгода догодила?

Да ли је у то време падала киша или је сијало сунце?

Да ли је возач управљао отвореним или затвореним колима?

У какву је радњу улетео? У пекару, месарницу или колонијалну трговину?

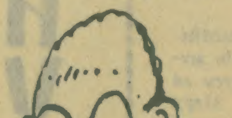
Колико је особа посматрало саобраћајну несрећу?

Јесте ли већ чули да...

... фар, назив за светиљку на возилима, постао је од имена острва Фароса, недалеко од Александрије, познатог у древности по својој кули светиљи.

... гнезда афричких термита, која имају облик кула, достижу висину и до 15 метара, док им обим при дну може да има и до 30 метара.

... од човеколиких мајмуна најдужи век има шимпанза који који просечно живи 40 година. Просечан век орангутана износи 25, а гориле 15 година.

... прве пластичне операције вршене су, колико је досад могло бити утврђено, 3.000 година пре наше ере, и то на Тибету. То су углавном биле пластичне операције носа.

... кишне капи могу да имају у пречнику од 0,05 до 7 милиметара.

... сматра се да су дивље пловке биле припитомљене хиљаду година пре почетка наше ере.

... у Милану се од пре неколико дана такси-аутомобили могу добити преко радиостанице. Наиме, станица одржава радиовезу с 52 шофера и на телефонски захтев грађана упућује возаче на потребну адресу.

... лов са соколом био је познат у Средњој и Предњој Азији од најдавнијих времена. У Европи се појавио у IV и V веку.

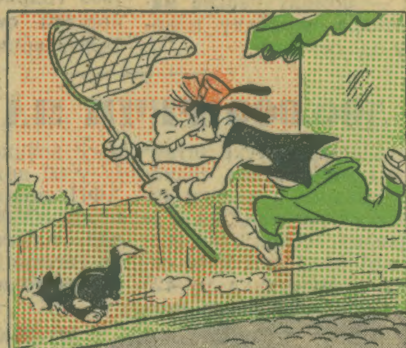

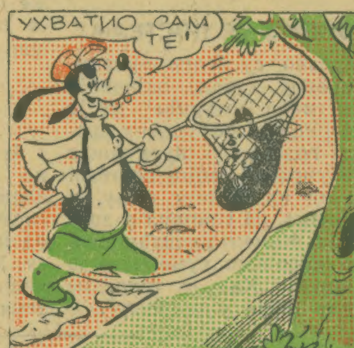

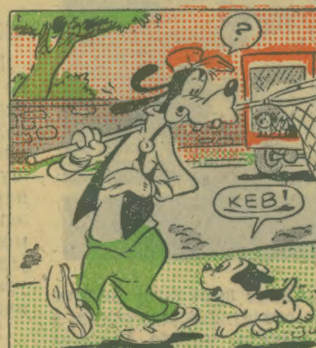

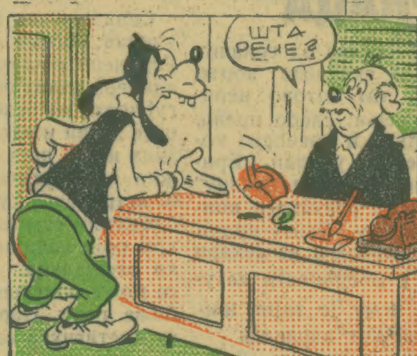

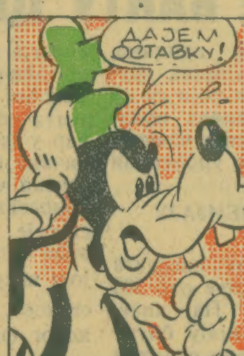

БЕЗ ПАРА

Хорације се жали:

— Без пара човек ништа не може да почне, ништа не може да направи.

— Ко ти то каже? — буни се Пера Ждера.

— Ја. Хајде реци, шта без пара може да се направи.

— Шта? Можеш направити дугове и то толико да се после и сам чудиш својој вештини.

ВОЛЕЛИ БИ ДА СУ ОН

— Чика Попаје, — кажу Влаја и Гаја — ми бисмо волели да смо ви!

—Ехе, а зашто то!? — задовољно се смешка Попај.

— Па, зато што ујка Паја вас никада не грди кад једете ножем и бришете уста рукавом.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Шта је остригар?
Ко је био Костер Лауренције?
Шта значи ђутуре?
Шта је шимширлик?
Шта су кесоноше?
Где се налази Вучја Планина?

ОДГОВОР:

ОСТРИГАР (*Haematopus*) *је птица мочварица из породице вивака. Велика је као голуб. Има високе црвене ноге и дужи кљун. Одозго је црна, а*

по трбуху бела. Живи поред воде. Храни се пужевима, инсектима, шкољкама. Њена јаја се једу, али месо не.

КОСТЕР ЛАУРЕНЦИЈЕ *(1370 — 1440) родом је из Харлема, у Холандији. Он је један од проналазача штампе. Први је слагао текст од посебних слова начињених од дрвета.*

ЂУТУРЕ *је турска реч и значи: све уцело, све уједно, све скупа без појединачног мерења, бројања или раздвајања.*

ШИМШИРЛИК *је персиско-турска реч, и означава такозвану „дворану оружја" — собу турских принчева.*

КЕСОНОШЕ (*Synguathidae*) *су морске рибе чији мужјаци носе на трбуху кесу са јајима. У Јадранском Мору овој врсти припадају морски коњиц и морско шило.*

ВУЧЈА ПЛАНИНА *налази се у Босни, северно од Влашића. Највиши врх од 1383 метра назива се Очауш.*

Бајка о цару Салтану

ОД ПРЕВОДИОЦА

БЕСКРАЈНОМ СТЕПОМ ВЕТАР ДУВА,
САКРИВА ПОЉА СНЕГА СЕН,
ИЗ ТАВНЕ ГОРЕ ВУК ИЗЛАЗИ
ЗА ДЕЦУ СВОЈУ ТРАЖЕЋ ПЛЕН.
А АЛЕКСАНДАР СЕРГЕЈЕВИЋ ПУШКИН,
УЗ ЛУЛЕ ДИМ, УЗ САМОВАР,
УЗ ПРИЧЕ ДОБРЕ ДАДЕ СВОЈЕ
УЖИВА ЗИМСКЕ НОЋИ ЧАР!
КОД ПЕЋИ МАЧАК СТАРИ ДРЕМА,
КОД НОГУ СПАВА ВЕРНИ ПАС,
И ЗРИЧЕ ПОПАЦ ПЕСМУ СВОЈУ,
ЖУБОРИ ДАДЕ ТИХИ ГЛАС.
И ЕТО... ИДУ... К'О ДА ЖИВЕ...
И ЦАР САЛТАН... И ЧЕРНОМОР,
И КНЕЗ ГВИДОН... И ЛАБУД ПЛИВА...
ИЗ МОРА НИЧЕ БАЈНИ ДВОР...
И ПУНО БАЈКИ ДЕЦИ РУСКОЈ
ИСПЕВА ПУШКИН ДАНА ТИХ.
И ЕВО ЊИХ ЗА ДЕЦУ СРПСКУ
КРОЗ МОЈ НЕВЕШТО СКОВАН СТИХ!
И НЕКА, ДЕЦО, СНЕГ НЕК' ВЕЈЕ,
НЕК' РИКА ВЕТРА ПАРА СЛУХ,
ЈЕР СВЕ ЋЕ ОПЕТ НАС ДА ЗГРЕЈЕ
СЛОВЕНСКИ ГЕНИЈЕ И — ДУХ!

КРАЈ

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика", штампарско-издавачко предузеће Београд, Македонска 31. Текући рачун број 101 707/1 82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугод. 600 дин. Рукописи се не враћају.